

**The Project Gutenberg eBook of Homeri Carmina et Cycli Epici Reliquiæ. Pars Tertia: Hymni,
by Homer and Ambroise Firmin-Didot**

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Homeri Carmina et Cycli Epici Reliquiæ. Pars Tertia: Hymni

Author: Homer

Editor: Ambroise Firmin-Didot

Release date: August 1, 2016 [EBook #52691]

Language: Latin

Credits: Produced by Carolus Raeticus

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK HOMERI CARMINA ET CYCLI EPICI RELIQUIÆ. PARS TERTIA: HYMNI ***

**HOMERI CARMINA
ET CYCLI EPICI RELIQUIÆ.
PARS TERTIA:
RANARUM ET MURIUM PUGNA.
HYMNI VEL EXORDIA.
EPIGRAMMATA.**

PARISIIS,

EDITORE AMBROS. FIRMIN DIDOT,

**INSTITUTI REGII FRANCIÆ TYPOGRAPHO.
SUMPTIBUS ET TYPIS.**

M DCCC XXXVIII.

Transcriber's Note:

For the creation of this e-book the following texts have been used:

- "Homeri Carmina et Cycli Epici Reliquiæ—Græce et Latine cum Indice Nominum et Rerum" (Parisiis, Editore Ambros. Firmin Didot, 1838) for the extract from the *Præfatio* and the Latin text of the *Hymni* etc.
- "Le Journal des savants" (Juin 1838, Académie des inscriptions et belles-lettres (France), ed. Jean Cusson, Paris, p. 377-378) for some insight into the Latin version.

All changes applied by the Transcriber to the Latin text are explained in the footnotes.

The Latin translation presented in this work was transcribed from a Greek/Latin edition. It deliberately tries to stay as close as possible to the Greek original, not only to make the Greek text more accessible, but also for other reasons which are best explained by a review in the French magazine "Le Journal des

Savants":

"Les poèmes homériques remontant à une si haute antiquité, et ils ont été si différemment interprétés par les anciens Grecs eux-mêmes, que pour donner une idée de ce monument qui nous retrace une nature et des mœurs si opposées à celles de notre civilisation, il était indispensable de s'astreindre, dans la traduction latine, à la fidélité la plus rigoureuse, et à conserver les plus faibles nuances de construction, de peur de dire autre chose, ou du moins de parler autrement que ne le fait Homère, et de défigurer ainsi la marche libre et naïve de son langage. On a donc eu raison de conserver l'ancienne manière de traduire Homère mot pour mot, et même d'étendre l'application de ce système jusqu'aux limites imposées par la langue latine. Avant les travaux de Wolf, de Heyne, de Passow, et surtout de Buttmann, le sens de bien des mots, de bien des phrases, n'avait point été constaté; c'est ce que la nouvelle traduction a dû faire en changeant alors en totalité l'ancienne version, et en offrant ainsi le résumé des travaux les plus récents. Bien des fautes de traduction qui s'étaient transmises en quelque sorte *traditionnellement*, un grand nombre d'incorrections, de négligences, restaient dans l'ancienne version latine, œuvre primitive de Raphael Volaterranus et d'André Divus; elles ont disparu dans la nouvelle et sont remplacées par une explication claire et précise. Toutes les fois que pour faciliter l'intelligence de certains passages difficiles on a dû insérer dans la traduction des mots nécessaires qui ne se trouvaient pas dans l'original, on a pris soin de mettre ces mots en caractères italiques. Partout la diction homérique est conservée scrupuleusement, ainsi que la marche des périodes. C'est ce qui manquait principalement aux anciennes traductions; et cependant c'est de la liaison plus ou moins étroite des membres de chaque phrase que résulte l'appréciation de l'ancienneté relative des différentes parties des poésies homériques."

PRÆFATIO.

Inceptum nostrum, quo primi in Gallia Græcos scriptores in unius corporis æquabilitatem redigere aggressi sumus, commendatione et notis præfationum artibus egere non videtur; sed paucis dicendum est, unde ea quam elegimus edendi ratio pendeat. Dudum ægre tuleramus quod tot scriptorum editiones veteribus inquinatæ vitiis vulgo circumferrentur atque adeo sæpius repeterentur, dum exstarent eorumdem scriptorum emendatæ et a summis criticis antiquo nitore restitutæ: annon oportuit illorum ingeniorum, quæ optimi quique nostratium laudibus et imitatione celebrarunt, opera popularibus nostris exhiberi pura, emendata, quantum fieri potest libera a depravatione barbariæ quam transierant? Hoc igitur primum et præcipue curamus, ut non solum ex optimis quæ exstant editionibus scriptorum quisque exprimatur, sed harum etiam multas criticis celeberrimis tradidimus denuo examinandas et emendandas; præterea, ubicumque res videtur postulare, Regiæ Bibliothecæ manuscriptos imus consultum. Altera cura est, ut ad intelligentiam quoque scriptorum in Collectione nostra præstemus quod prosit unicuique: quum enim adnotatio vel præstantissima ex arbitrio denique pendeat commentatoris, cui plana nonnunquam videbuntur quæ aliis obscura, *interpretationes latinas* e regione græcorum ponere decrevimus, utpote quæ prorsus omnia reddant, non locos selectos illustrent. Has vero, antequam tradantur typos, doctissimi viri severo examini subjectas accurate corrigunt; nonnullorum scriptorum plane novæ parantur. Denique multum augeri putavimus editionum nostrarum utilitatem, si boni *rerum nominumque indices* adderentur; nam vel ii qui scriptorem aliquem sæpe legerunt, nonnunquam haud satis meminere quo in libro ejus quove versu vel capite narretur res qua opus habent. Ceterum e cura unicuique scriptori impensa referetur in præfationibus.

Homeri, ut nunc res sunt, *Wolfiana* dari debebat recensio, quam ex Gulielmi Dindorfii editione accurate expressimus. Interpretationes latinæ, bono ut nobis videtur consilio, in hoc antiquissimo poeta verbum verbo reddunt, nisi quod sæpe comtas posteriorum more periodos ingerunt, oppositionibus distinctas, causalibus particulis vincientes, quæ apud illum ingenue et libere procedunt. Præterea ipsis inhærent veteris textus græci vitia, et alia quædam ex vertentium incuria nata, plurima denique in iis vocabulis commissa, quæ recentiorum demum criticorum et interpretum sollertia explicuit. In postremis ita versati sumus, ut, quæ dubitatione carere et firmis niti testimoniis viderentur, ea haud cunctanter repræsentaremus; at ubi dubitationis aliquid superesset, sequeremur potius antiquorum interpretationem eam quæ sententiæ aptissima esset. Hoc autem præsertim enisi sumus ut quam proxime posset latina lingua Græcorum vestigia legeremus, quo patris poetarum membra et motus omnes, quantum per latinam vestem licebat, conspiciendi præberentur; sed in tali incepto non potuit impediri, quin nonnulla quæ rarissime sibi indulserunt Latini, hæc translatio offerat frequentissime; nonnulla etiam quæ argenteam ætatem egrediuntur, recipi necesse erat: a barbaris tamen verbis et locutionibus sedulo cavimus. Ita, veteribus licet superstructa, hæc interpretatio pro nova esse possit.

[...]

Reliquum est, ut Tu, benevole Lector, operam huic volumini impensam æquo animo boni consulas. Vale nobisque fave.

Parisiis, idibus Octobribus MDCCCXXXVII.

Table of Contents.

- Ranarum et Murium Pugna.
- Hymni vel Exordia.
  - I. In Apollinem.
  - II. In Mercurium.
  - III. In Venerem.
  - IV. In Cererem.
  - V. In Venerem.
  - VI. In Bacchum.
  - VII. In Martem.
  - VIII. In Dianam.
  - IX. In Venerem.
  - X. In Minervam.
  - XI. In Junonem.
  - XII. In Cererem.
  - XIII. In Matrem Deorum.
  - XIV. In Herculem Leonis-Animo.
  - XV. In Æsculapium.
  - XVI. In Dioscuros.
  - XVII. In Mercurium.
  - XVIII. In Pana.
  - XIX. In Vulcanum.
  - XX. In Apollinem.
  - XXI. In Neptunum.
  - XXII. In Jovem.
  - XXIII. In Vestam.
  - XXIV. In Musas et Apollinem.
  - XXV. In Bacchum.
  - XXVI. In Eundem.
  - XXVII. In Dianam.
  - XXVIII. In Minervam.
  - XXIX. In Vestam et Mercurium.
  - XXX. In Terram Matrem Omnium.
  - XXXI. In Solem.
  - XXXII. In Lunam.
  - XXXIII. In Dioscuros.
- Epigrammata.

RANARUM ET MURIUM PUGNA.

- 1   Incipiens primum Musarum cœtum ex Helicone
venire in meum cor oro, gratia cantus,
quem nuper in tabellis mea super genua posui:
certamen immensum, bellico-tumultu-plenum opus Martis,
5   optans hominibus in aures omnibus immittere,
quomodo mures in ranas, strenue-pugnantes, irruerunt,
Terrigenarum virorum imitantes opera Gigantum:
uti sermo inter mortales erat; tale autem habuit principium.
- Mus aliquando sitibundus, mustelæ periculum elapsus,
10   prope in lacum tenerum admovit mentum,
aqua se-delectans dulci: eum autem conspexit
lacu-gaudens multisona *rana*, verbumque locuta-est tale:
- Hospes, quis es? unde venisti ad litus? quis vero tuus genitor?
omnia autem vere dic, ne mentientem te advertam.
15   Si enim te cognovero amicum dignum, in domum ducam,

20 donaque tibi dabo hospitalia multa et bona.
Sum autem ego rex Physignathus (buccas inflans), qui per lacum
color, ranarum dux diebus omnibus:
et me pater Peleus (lutosus) olim genuit, Hydromedusæ (aquarum reginæ)
mixtus in amore apud ripas Eridani.
Sed et te video pulcrumque et fortem præ aliis,
sceptiferum regem, et in bellis pugnatores
esse: verum age, ocyus tuum genus narra.

25 Huic autem rursus Psicharpax (micarum fur) respondebat dixitque:
cur genus meum inquiris, amice? manifestum est omnibus
hominibusque, diisque, et aereis volucribus.
Psicharpax quidem ego vocor: sum autem filius
Troxartæ (panum rosoris) patris magnanimi: verum mater
est Lichomye (lingens molas), filia Pternotroctæ (pernarum rosoris) regis.
30 Genuit autem in tugurio me, et enutrivit cibariis,
ficibus et nucibus et eduliis omnigenis.
Quomodo vero amicum facias me, ad naturam nulla-re similem?
Tibi quidem enim vita est in aquis; sed mihi,
quæcunque apud homines, rodere mos est; nec me latet
35 panis ter-pistus in rotundo canistro,
nec placenta extensa, habens multum sesamum *inspersum*,
non segmen e perna, non jecora induta-alba-tunica (*peritonæo*),
non caseus recens-coagulatus e suavi lacte,
non bonum dulciolum, quod et beati (*divites*) desiderant,
40 nec quæcunque ad cœnam hominum parant coqui,
ornantes ollas condimentis omnigenis.
Neque unquam ex-bello malum aufugi clamorem,
sed recta pugnam ingrediens, primis-pugnatoribus me-immiscebam.
Non metuo hominem, quamquam magnum corpus gerentem;
45 sed ad lectum vadens, mordeo *ei* digitum summum;
et calce prehendi, et quando dolor virum occupavit,
suavis subito aufugit somnus, mordente me.
Verum duo præ-omnibus timeo totam per terram,
accipitrem et mustelam, qui mihi magnum dolorem afferunt,
50 et decipulam luctuosam, ubi dolosum esse-solet fatum:
plurimum sane mustelam pertimesco, quæ potentissima est;
quæ et foramen-ingredientem, in foramine perquirat.
Non comedo raphanos, non caules, non cucurbitas;
neque brassica viridi pascor, neque apiis:
55 hæc enim vestra sunt edulia, qui in lacu *vivitis*.

Ad hæc subridens Physignathus contra locutus-est:
hospes, valde gloriaris de ventre: adsunt et nobis
multa valde in lacu et in terra mirabilia visu.
Anceps enim dedit pasuum ranis Saturnius,
60 saltare per terram, et in aquis corpus cooperire.
[elementis duplicibus divisas ædes habitare.]
Si autem vis et hæc scire, facile est:
ascende mihi in terga, (tene vero me, ne-quando pereas,)
quo lætus meam in-domum pervenias.

65 Sic igitur dixit, et terga præbebat: ille autem inscendebat citissime,
manus tenens tenerum ad collum, saltu levi.
Et primum quidem gaudebat, quando spectabat vicinos portus,
natatu se-delectans Physignathi; sed quando demum
undis purpureis alluebatur, multum lacrimans,
70 inutili pœnitentia querebatur; vellebatque comas,
et pedes astringebat ad ventrem; intus vero ei cor
palpitabat *rei* insolentia, et in terram volebat venire;
graviter autem ingemiscebatur, timoris frigidi vi.
Caudam primum extendit in aquis, tanquam remum
75 trahens, supplicansque diis in terram ut-veniret,
aquis purpureis alluebatur: multum autem clamabat,
et talem dixit sermonem, et ab ore profabatur:

Non sic in-tergis portavit onus amoris

80 taurus, quando Europam per undam vexit in Cretam,
ut me natans in-tergis vexit ad domum
rana, elevans palidum corpus in-aqua alba.

Hydrus autem subito apparebat, horrendum spectaculum
ambobus; erectum vero super aquam habebat collum.
Hunc conspicatus demersit Physignathus, nequaquam cogitans,
85 qualem socium erat pereuntem derelicturus:
subiit autem profundum lacus, et evitavit fatum nigrum.
Ille vero, ut derelictus-erat, cecidit supinus statim in aquam,
manus autem stringebat, et periens stridebat.
Sæpe quidem submergebatur in aqua, sæpe autem rursus
90 calcitrans emergebat; fatum vero non licebat effugere;
madentes autem pili, plurimum pondus, trahebant in ipso:
tandem vero periens, tales locutus-est sermones:

Non latebis dolose, Physignathe, hæc qui-fecisti,
naufragum *me* dejiciens a corpore, ut a petra.
95 Non me in terra potior fuisses, pessime,
pancratioque, luctaque, et ad cursum: sed ubi-seduxeras,
in aquam me projecisti. Habet deus vindicem oculum;
pœnam inde lues tu murium exercitui, neque effugies.

Hoc locutus, exspiravit in aquis: eum autem conspexit
100 Lichopinax (lingens lances), ripis insidens mollibus;
graviter autem exululavit, currensque annuntiavit muribus.

Ut vero didicere fatum, subiit ira gravis cunctos.
Et tunc præcones suos jusserunt, sub diluculum
convocare *mures* ad-concionem in ædes Troxartæ,
105 patris infelicis Psicharpagis, qui in lacu
supinus extensus-erat mortuo corpore, nec juxta ripas
erat adhuc miser, medio vero innatabat ponto.
Ut autem venere festinantes simul-cum aurora, primus surrexit
Troxartes, super filio iratus, dixitque sermonem:

110 O amici, etiamsi solus ego mala multa passus-sum
ex ranis, hæc sors mala omnibus facta-est.
Sum autem nunc infelix, quippe tres filios perdididi.
Et primum quidem occidit corripiens
invisissima mustela, extra foramen deprehensum.
115 Alterum autem rursus viri crudeles ad mortem duxerunt
recentioribus artibus, ligneo dolo excogitato,
quam decipulam vocant, murium perditricem.
Qui tertius erat, dilectus mihi et matri castæ,
hunc suffocavit Physignathus, in profundum ubi-duxerat.
120 Sed agite, armemur, et exeamus in ipsas,
corpora ubi-ornaverimus in armis artificiosis.

Hoc locutus, persuasit, ut-armentur, universis.
[Et hos quidem armavit Mars, belli curam-gerens.]
125 Ocreas quidem primum circa tibias posuerunt,
confractis fabis viridibus, beneque præparatis,
quas ipsi per noctem ingressi arrosarant.
Loricæ autem habebant calamo-tectis a coriis,
quos, mustela excoriata, scite fecerunt.
Clypeus autem erat lucernæ medius-umbilicus; ac lancea
130 *erat* prælonga acus, totum-æreum opus Martis:
et cassis in temporibus testa nucis.

Sic quidem mures stabant in armis. Ut autem viderunt
ranæ, emerserunt ex aqua; et in unum locum
profectæ, consilium coegerunt de-bello malo.
135 Considerantibus autem ipsis, unde hæc seditio, vel quis hic tumultus,
præco prope venit, gerens sceptrum in manibus,
Tyroglyphi (casei rosoris) filius magnanimi, Embasichytrus (ingressor ollorum),
nuntians belli malam famam, dixitque sermonem:

140 O ranæ, mures vobis minati *me* misere,
edicturum *vobis* armari ad bellumque pugnamque.

Viderunt enim in aqua Psicharpaga, quem occidit
vester rex Physignathus. Verum pugnate,
quæcunque inter ranas fortissimæ estis.

145 Sic locutus renuntiavit: sermo autem in aures omnium
ingressus turbavit mentes ranarum superbarum.
Accusantibus vero ipsis, Physignathus dixit, assurgens:

O amici, non occidi ego murem, nec vidi
pereuntem: omnino autem suffocatus-est ludens apud lacum,
150 natatus ranarum imitans: hi autem pessimi
nunc me accusant, insontem: sed age, consilium
exquiramus, quomodo dolosos mures disperdamus.
Etenim ego dicam, ut mihi videtur esse optimum.
Corporibus instructis in armis stemus cuncti
155 summas ad ripas, ubi præceps *est* locus:
quando autem impetu-facto in nos exiverint,
prehensis galeis, quicumque prope obvius venerit,
in lacum ipsos cum illis statim dejiciamus.
Sic enim ubi-suffocarimus *eos* in aquis, natandi-nescios,
statuemus alacriter de-muribus-occisis hic tropæum.

160 Sic igitur locutus, armis indui-fecit universos.
Foliis quidem malvarum tibias suas circumtixerunt;
loricas autem habebant viridibus latis a betis;
folia autem brassicarum in clypeos bene aptaverunt;
tanquam lancea vero, acutus-juncus unicuique longus aptabatur:
165 et galeæ e-cochleis tenuibus circumtegebant capita.
Armis-munitæ autem steterunt in ripis altis,
quassantes lanceas; ira vero implebantur unaquæque.

Jupiter autem deos ubi-vocarat in cælum stellatum,
et belli molem ostenderat, fortesque pugnatores,
170 multos et magnos, et hastas longas ferentes,
qualis Centaurorum exercitus procedit et Gigantum;
suaviter ridens interrogabat, quinam ranis auxiliares *sint*,
vel *qui* muribus afflictis: et Minervam allocutus-est:

O filia, muribus nunquid auxiliatura ibis?
175 etenim tuum per templum semper saltitant omnes,
nidore delectati, et cibariis ex sacrificiis.

Sic igitur dixit Saturnius: eum autem allocuta-est Minerva:
o pater, haud unquam ego muribus afflictis
venerim auxiliatrix, quoniam mala multa mihi fecerunt,
180 coronas lædentes, et lucernas, olei gratia.
Hoc autem meam nimis momordit mentem, quale mihi patrarunt:
peplum meum corrosere, quem texui laborans
e trama subtili, et stamen subtile nevi,
185 foraminaque in-*eo*-fecerunt; at sartor mihi instat,
et valde me urget: hanc ob-causam irata-sum.
[exigitque a-me usuram; hoc autem horridum immortalibus.]^[TR1]
Mutuata enim texui, et non habeo unde-restituam.
Sed ne sic quidem ranis auxiliari velim.
Sunt enim neque ipsæ mentibus integræ; sed me nuper
190 ex bello reversam, postquam valde defatigata-eram,
somno indigentem, non siverunt, tumultuantes,
ne parum quidem oculos-claudere; ego vero insomnis jacebam
capite dolens, donec vociferatus-est gallus.
Sed age, desistamus, dii, ab-iis juvandis,
195 ne-quis nostrûm vulneretur telo acuto,
ne-cujus etiam corpus hasta percutiatur vel gladio;
sunt enim cominus-pugnantes, etiam si deus obvius venerit;
omnes autem de-cælo delectemur pugnam spectantes.

Sic igitur dixit: ei autem paruerunt dii alii
200 omnes, simul vero intrarunt conferti in eum locum.
[Devenerunt autem præcones-duo, signum belli ferentes.]
Et tunc culices, magnas tubas habentes,

terribiliter canebant belli strepitum; cœlitus autem
 Jupiter Saturnius intonuit, signum belli mali.

205 Primus Hypsiboas (alte-clamans) Lichenora (linctorem) feriit hasta,
 stantem inter primos-pugnatores, in ventrem in medium jecur:
 conciditque *is* pronus, tenerosque pulvere fœdavit crines.
 [insonuit cadens et strepuere arma super ipso.
 Troglodytes (cavernas subiens) post hunc feriit Peliona

210 infixitque pectori validam hastam: et lapsum
 cepit atra mors; animaque e corpore evolavit.
 Seutlæus (betæ esor) inde occidit, icto corde, Embasichytrum:
 [at Ocimiden (ocimi esorem) dolor cepit, et icit *illum* acuto junco;]
 Artophagusque (panis esor) Polyphonium (clamosum) in ventre feriit:

215 *qui* cecidit pronus, animaque membris evolavit.
 Limnocharis (lacus amator) vero ut vidit pereuntem Polyphonium,
 Troglodyten petra molaris-instar feriit prævertens
 cervicem ad medium; et huic nox oculos operuit.
 Lichenor autem in-ipsum collimavit hasta splendida,
 220 et feriit *eum*, neque aberravit, ad jecur. Ut vero vidit
 Crambophagus (brassicæ esor), ripis altis incidit fugiens:
 sed ne sic quidem cessabat a-pugna, sed feriit ipsum:
qui concidit, nec resurrexit: tangebaturque sanguine lacus
 purpureo, ipse autem juxta litus extensus-est,
 225 in-chordis pinguibusque provolutus intestinis.
 Tyrophagum his-ipsis in ripis interfecit.
 Pternoglyphum vero videns Calaminthius (menthæ amator) in timorem venit;
 saliitque in lacum fugiens, clypeo abjecto.
 Philtræum autem interfecit fortis Borborocætes (in cœno cubans.)

230 [Hydrocharis porro occidit Pternophagum regem,]
 saxo percussum ad sinciput; cerebrum vero
 e naribus stillabat; fœdabatur autem sanguine terra.
 Lichopinax inde occidit eximium Borborocæten,
 hasta adortus; ei vero caligo oculos cooperuit.

235 Prassophagus (porri esor) autem intuitus, pede traxit Cnissodiocten (nidoris sectatorem)
 in lacuque suffocavit, prehensio manu tendine.
 Psicharpax vero pugnabat sociis de mortuis,
 et feriit Prassophagum, nondum in-terram quum-ascendisset;
 ceciditque *is* ante ipsum, animaque ad-Orcum ivit.

240 Pelobates (in cœno gradiens) autem conspicatus, luti pugillum jecit in ipsum,
 et frontem illeivit, et excæcabat propemodum.
 Iratus-est autem inde ille: arripiensque manu forti
 jacentem in campo lapidem gravem, pondus terræ,
 eo feriit Pelobaten sub genua: tota autem fracta-est
 245 tibi dextra; cecidit vero *is* supinus in pulveres.
 Craugasides (clamator) autem defendebat et rursus ibat in ipsum:
 feriitque eum medium in ventrem; totus autem ei intro
 acutus-juncus subiit, humique effundebantur omnia
 intestina attractâ sub hasta manu crassa.

250 Sitophagus (frugum esor) autem, ut vidit in ripis fluvii,
 claudicans e bello recedebat; affligebatur vero graviter:
 saliitque in fossam, ut effugeret grave exitium.
 Troxartes autem feriit Physignathum ad pedem extremum.
 [cito vero *is* afflictus in lacum saliit fugiens.]

255 Prassæusque (porri esor), ut vidit adhuc semianimem prolapsus,
 ivit per primos-pugnatores, et jaculatus-est acuto junco:
 nec fregit scutum, sistebatur autem ibidem hastæ cuspis.
 Ejus vero feriit galeam eximiam^[TR2] ex-olla-quadrata
 divinus Origanion (origani amator), imitans ipsum Martem,
 260 qui solus inter ranas fortiter-pugnabat in turba;
 irruerunt autem in eum; *is* vero, ut vidit, non sustinuit
 heroas validos, sed subiit profunda paludis.

Erat autem quidam inter mures juvenis puer, præstans aliis,
 cominus-pugnans, carus filius eximii Artepibuli (pani insidiantis,)

265 princeps, ipsum Martem repræsentans, strenuus Meridarpax (frustorum fur).
 [qui solus inter mures præstabat pugnando.]

Stetit autem ad lacum glorians, seorsum ab aliis:
jactabatque perditurum *se* ranarum genus bellicosarum.
Et jam perfecisset, quippe magnum ei robur erat,
270 nisi cito vidisset pater hominumque deûmque.
Et tunc pereuntes ranas miseratus-est Saturnius;
motoque capite, talem emisit vocem:
Dii boni! profecto magnum opus in oculis video!
non parum me perculit Meridarpax, ad lacum
275 trucidare ranas truculenter-minans: sed citissime
Palladem mittamus tumultuosam, vel etiam Martem:
qui ipsum arcebunt a-pugna, validus licet sit.
Sic igitur dixit Saturnius: Mars autem respondebat sermone:
nec sane Palladis, Saturnie, vis, neque Martis,
280 valebit a-ranis avertere grave exitium.
Sed age, omnes eamus auxiliares: vel tuum telum,
[moveatur magnum, Titans-occidens, validissimum,]
quo Titanas occidisti, fortissimos præ omnibus,
quo quondam etiam Capaneum occidisti, immanem virum,
285 Enceladumque ligasti, et feras gentes Gigantum,
moveatur: ita enim superabitur fortissimus quisque.
Sic igitur dixit: Saturnius autem dejecit ardens fulmen.
Primum quidem intonuit, magnumque concussit Olympum;
ac deinde fulmen, terribile Jovis telum,
290 misit contortum; illud autem evolavit e-manu regis.
Omnes quidem terruit jaculatus ranasque muresque,
sed neque sic cessabat murium exercitus, sed adhuc magis
cupiebat depopulatum-ire ranarum genus bellicosarum,
nisi ab Olympo ranas miseratus-fuisset Saturnius,
295 qui tunc ranis auxiliares statim misit.
Venerunt subito tergis-incudum-instar, curvis-ungulis,
oblique-gradientes, tortuosi, forcipibus-circa-ora, pellibus-testaceis,
ossea-natura, lati-dorso, renitentes in humeris,
vari, longimani, a pectoribus intuentes,
300 octipedes, bicipites, intractabiles: hi autem vocantur
cancri: qui utique murium caudas oribus abscidebant,
ac pedes et manus; refringebantur vero *in iis* lanceæ.
Quos etiam formidarunt miseri mures, nec sustinere;
in fugamque conversi-sunt. Occidebat vero jam sol,
305 et belli ludus unius-diei peractus-est.

[TR1] "immortalibus." → "immortalibus.]"

[TR2] "e imiam" → "eximiam"

HOMERI ET HOMERIDARUM HYMNI VEL EXORDIA.

I. IN APOLLINEM.

1 Memor-ero neque obliviscar Apollinis sagittantis,
quem dii per domum Jovis metuunt euntem:
atque *ei* assurgunt, prope adveniendi,
omnes a sedibus, quando splendor arcus tendit.
5 Latona autem sola manebat apud Jovem fulmine-gaudentem,
quæ quidem arcumque relaxavit, et occlusit pharetram,
et ei a fortibus humeris manibus sumtum
arcum suspendit ad columnam patris sui,
paxillo de aureo: ipsum vero in solium considerare-fecit ducens.
10 Ei autem inde nectar dedit pater, poculo aureo

invitans carum filium: postea vero dii alii
ibi considunt: gaudet autem veneranda Latona,
quod arcitenentem et fortem filium peperit.

15 Salve, o beata Latona, quoniam peperisti præclaros liberos,
Apollinemque regem, et Dianam sagittis-gaudentem;
[hanc quidem in Ortygia, illum vero aspera in Delo,]
acclinata ad latum montem, et Cynthium collem,
proxime palmam, sub Inopi fluentis.

20 Quomodo autem te celebrabo, prorsus celebratissimum?
ubique enim tibi, Phœbe, modi contigerunt cantus,
et per continentem vitulorum-nutricem, et per insulas.

Omnes autem speculæ tibi placere-solent, ac vertices summi
altorum montium, amnesque in-mare profluentes,
litoraue in mare vergentia, portusque maris.
25 An ut te primum Latona peperit, gaudium mortalibus,
acclinata ad Cyanthium montem, aspera in insula;
Delo in circumflua? utrinque autem unda nigra
exibat in-terram stridule-spirantibus ventis.
Hinc oriundus, omnibus mortalibus impertias,
30 quotquot Creta intus habet, et populus Athenarum
insulaue Ægina, navibusque-inclita Eubœa,
Ægæque, Iresiaque, et maritima Peparethus,
Thraciusque Athos, et Pelei summi vertices,
Thraciaque Samus, Idæque montes umbrosi,
35 Scyrus, et Phocæa, et Autocanæ mons altus,
Imbrusque bene-culta, et Lemnus importuosa,
Lesbusque divina, Macaris sedes Æolionis,
et Chius, quæ insularum fertilissima in mari jacet,
saxosusque Mimas, et Coryci summi vertices,
40 et Claros splendida, et Æsageæ mons altus,
et Samus aquosa, Mycalæque alti vertices,
Miletusque, Cosque, urbs Meropum hominum,
et Cnidus alta, et Carpathus ventosa,
Naxusque, ac Paros, Rhenæaque saxosa:
45 tantum *terrarum* parturiens Jaculatorem obivit Latona,
si qua sibi terrarum filio velit habitacula ponere.
Hæc vero valde tremebant et timebant, neque ulla sustinuit
Phœbum suscipere, etiamsi fertilior esset:
prius quam tandem Delum ascendisset veneranda Latona;
50 et ipsam interrogans, verbis alatis allocuta-est:

Dele, an velis sedes esse filii mei,
Phœbi Apollinis, ponereque in *te* opulentum templum;
alius vero nemo te unquam tanget, nec te honorabit,
nec fertilem-boum te fore puto, nec fertilem-ovium;
55 nec vindemiam feres, neque plantas plurimas produces.
Si vero Apollinis sagittantis templum habebis,
homines tibi omnes adducent hecatombas,
hic congregati; nidor vero tibi immensus semper *erit*,
diu, rex, si alas: dii te habeant
60 manu ab aliena; quoniam non tibi fertile subest solum.

Sic dixit: gaudebat autem Delus, respondensque allocuta-est:
Latona, gloriosissima filia magni Coei,
lubens quidem ego partum sagittantis regis
susciperem; graviter enim vere sum malæ-famæ
65 apud-homines: sic autem admodum-honorata fiam.
Sed hunc tremo, Latona, sermonem, nec te celabo;
valde enim quendam dicunt protervum Apollinem
fore, magnopereque dominaturum immortalibus,
et mortalibus hominibus per almam terram.
70 Eo graviter timeo in mente et in animo,
ne, quandocunque primum viderit lumen solis,
insulam aspernans, quoniam aspero-solo sum,
pedibus subvertens, trumat maris in pelagus.

75 Ibi me quidem magna unda in caput abunde semper
inundabit; ille vero aliam terram adibit, quæ placuerit ipsi,
ad-struendum templumque, et lucos arboribus-abundantes;
polypi autem in me thalamos, phocæque nigræ
domicilia facient inculta, inopia civium.

80 Sed si mihi sustineres, dea, magnum jusjurandum jurare,
hic eum primum constructurum perpulcrum templum,
ut-sit hominum oraculum; at postea
omnes apud homines, quandoquidem multi-nominis-est.

Sic igitur dixit: Latona vero deorum magnum jusjurandum juravit:
sciat nunc hæc Terra, et Cælum latum superne,
85 et subterlabens Stygis aqua, quod maximum
jusjurandum gravissimumque est beatis diis:
certe utique Phœbi hic odorata erit semper
ara et lucus; honorabit vero te-sane præ omnibus.

Ac postquam juraratque peregeratque jusjurandum,
90 Delus quidem valde gaudebat partu jaculatoris regis;
Latona autem novemque-dies et novem noctes insperatis
partus-doloribus confixa-erat. Deæ vero erant intus omnes,
quæcunque summæ erant, Dioneque, Rheaque,
Ichnæaque Themis et sonora Amphitrite,
95 aliæque immortales, seorsum a-candida-ulnis Junone.
[Sedebat enim *ea* in ædibus Jovis nubes-cogentis.]
Sola autem non audierat partus-dolorum-præses Ilithyia;
sedebat enim summo in-Olympo sub aureis nubibus,
Junonis consilio candidæ-ulnis; quæ ipsam detinebat
100 invidia, quando jam filium eximiumque fortemque
Latona paritura pulcra-comis tunc erat.

Illæ autem Irin emisere bene-habitata ab insula,
ut-adduceret Ilithyiam, pollicitæ magnum monile,
aureis filis consertum, novem-cubitorum;
105 seorsum autem jusserunt vocare a-candida-ulnis Junone,
ne *ea* ipsam subinde verbis averteret venientem.
At ubi hoc audierat pedibus-ventosa velox Iris,
profecta-est currens, celeriterque permensa-est totum intervallum.
Ac postquam pervenit ad-deorum sedem, altum Olympum,
110 statim inde Ilithyiam, e domo foras
evocatam, verbis alatis allocuta-est,
prorsus sicut jubebant Olympias domos habentes-deæ.
Ei vero inde animum flectebat in pectoribus caris;
iverunt autem pedibus, pavidis columbis incessu similes.
115 Quando Delum ingressa-est partus-dolorum-præses Ilithyia,
illam tunc demum partus cepit, gestiebatque parere.
Circa palmam vero jecit brachia, genuaque fulcivit
in-prato molli; subrisit autem terra subtus:
prosiliit vero *Apollo* in lucem; deæ autem ulularunt omnes.
120 Ibi te, jaculator Phœbe, deæ lavabant aqua pulcra,
caste et pure; fasciaverunt autem in veste candida,
tenui, nova; circumque aureum cingulum jecerunt.
Neque inde Apollinem aurea-cithara lactavit mater;
sed Themis nectarque et ambrosiam gratam
125 immortalibus manibus propinavit: gaudebat vero Latona,
quod arcitenentem et fortem filium peperit.

Ac postquam, Phœbe, comedisti immortalem cibum,
non te dein retinebant aurea cingula palpitantem,
neque amplius vincula cohibebant; solvebantur autem ligamina omnia.
130 Statim vero inter-immortales-deas dixit Phœbus Apollo:

Sit mihi citharaque cara et incurvi arcus
oraculoque-edam hominibus Jovis verum consilium.

Sic fatus, incessit in terra spatiosa
Phœbus intonsus, longe-jaculans; illæ autem omnes
135 stupebant immortales: auro vero Delus tota
cumulata-erat, aspiciens Jovis Latonæque progeniem;

læta, quod ipsam deus elegit sibi ad-habitacula ponenda
ex-insulis et continente, dilexitque in-animo magis:
floruit, sicut quando vertex montis floribus silvæ.

140 At ipse argenteum-arcum-gestans, rex, longe-jaculans Apollo,
interdum quidem Cynthum ascendisti saxosum,
interdum vero rursus insulasque et viros vagans-adibas.
Multa tibi *sunt* templaque et luci arboribus-abundantes;
omnes autem speculæque caræ, et vertices summi
145 altorum montium, amnesque in-mare profluentes.
Sed tu Delo, Phœbe, maxime delectaris corde,
ubi tibi talaribus-vestibus induti laones congregantur,
ipsis cum liberis et venerandis uxoribus:
hi vero te pugilatuque et saltatione et cantu
150 memores oblectant, quando instituerint certamen.
Diceret immortales et senii-expertes esse semper *is*
qui tunc occurreret, quando laones conferti essent:
omnium enim videret gratiam, delectaretque-sibi animum,
virosque inspiciens, pulcreque-cinctas mulieres,
155 navesque veloces, et ipsorum possessiones multas.
Ad *hæc* autem, hoc magnum miraculum, cujus fama nunquam peribit,
puellæ Deliades, Longe-jaculantis ministræ;
quæ postquam primum quidem Apollinem celebrarint,
rursusque dein Latonamque et Dianam sagittis-gaudentem,
160 recordati, virorumque antiquorum ac mulierum
hymnum canunt, demulcentque gentes hominum.
Omnium autem hominum voces et strepitum-crotalorum
imitari callent: putaret vero *se* ipse unusquisque
loqui; adeo illis pulcher aptatus-est cantus.

165 Verum agite, propitius-sit Apollo cum Diana,
salvete autem vos omnes; mei vero et postea
mementote, quando aliquis terrestrium hominum
hic roget hospes itinerum-audens *huc* profectus:
«o puellæ, quisnam vero vobis vir suavissimus cantorum
170 hic versatur, et quonam delectamini maxime?»
vos autem bene prorsus omnes respondete decenter:
«cæcus vir: habitat vero Chio in saxosa;
cujus omnes in-futurum ceteris-præstant cantus.»
Nos autem vestram famam feremus *ad omnes*, quantum super terram
175 hominum versamur per-urbes bene-habitas:
illi vero accredent, quandoquidem et verum est.

At ego non desinam longe-jaculantem Apollinem
celebrare argenteum-arcum-gestantem, quem comis-pulcra peperit Latona.

180 O rex, et Lyciam et Mæoniam amabilem,
et Miletum habes, maritimam urbem amœnam:
ipse autem Delo circumfluæ magnopere dominaris.

Vadit vero canens Latonæ gloriosæ filius
cithara cava ad Pytho saxosam,
immortales vestes habens, odoratas; ipsius autem cithara
185 aureo a plectro sonum habet amabilem.
Inde vero ad Olympum a terra, tanquam cogitatum,
vadit Jovis ad domum, deorum inter cœtum aliorum:
statim autem immortalibus curæ-est cithara et cantus.
Musæ quidem simul omnes, alternantes voce pulcra,
190 celebrant inde deorum dona immortalia, atque hominum
ærumnas, quantas habentes sub immortalibus diis,
vivunt imprudentes et inopes-consilii, nec possunt
invenire mortisque medelam et senectutis remedium.
At pulcris-comis Gratiaë, et lætæ Horæ,
195 Harmoniaque, Hebeque, Jovisque filia Venus,
tripudiant, altera-alterius ad carpum manus tenentes;
inter-has quidem nec turpis ludit, neque humilis,
sed valde magna visu, et specie admirabilis,
Diana sagittis-gaudens, educata-simul-cum Apolline.

200 Inter has porro Mars et speculator Argicida
ludunt; at Phœbus Apollo inter-*eos*-citharam-pulsat,
pulcre et sublimiter gradiens; splendor vero illum circumlucet,
micationesque pedum et bene-netæ vestis.
Ac delectantur animo magno, insipientes,
205 Latonaque aureis-comis, et providus Jupiter,
filium carum ludentem inter immortales deos.

Quomodo proinde te celebrabo, omnino celebratissimum?
an te inter procos canam, et in-amore,
quando ambiens adiisti Azanidem puellam,
210 una-cum Ischye deo-pari, Elationide equis-præstante?
aut una-cum Phorbante, Triopi genere, aut cum Erechtheo,
aut cum Leucippo, et Leucippi conjuge?
pedes, ille vero cum-equis: non sane Triopus deficiebat
an ut primum oraculum hominibus
215 quærens per terram ivisti, longe-jaculans Apollo?

In Pieriam quidem primum ab Olympo descendisti;
Lectonque Emathiamque transibas, et Enianas,
et per Perrhæbos: cito autem in Iaolcum pervenisti,
Cenæumque ascendisti navibus-inclytæ Eubœæ:
220 stetisti vero in Lelanto campo: qui tibi non placuit in-animo
ad-struendum templumque et lucos arboribus-abundantes.
Inde autem Euripum transgressus, longe-jaculans Apollo,
ascendisti montem divinum, viridem: cito vero venisti ab ipso,
in Mycalessum profectus, et Teumessum herbosam:
225 Thebæ autem pervenisti in-solum indutum silva:
nondum enim quisquam habitabat mortalium sacra in Thebe:
neque omnino erant semitæ, nec viæ
Thebæ per campum tritici-feracem; sed *eum* habebat silva.

Inde vero ulterius ivisti, longe-jaculans Apollo;
230 in-Onchestumque pervenisti, Neptunium splendidum lucum:
ubi recens-domitus equi-pullus spirat gravatus animo,
trahens currus pulcros; humi autem auriga, præstans licet,
e curru ubi-exsiliit, iter facit: hi vero (*aurigæ*) interim quidem
vacuos currus quatiunt, imperio remisso.
235 Si autem currus agant in lucum arboribus-abundantem,
equos quidem curant, illos autem reclinatos sinunt.
Sic enim omnium-primum fas erat: ipsi vero regi *Neptuno*
supplicat; currum autem dei tunc fatum servat.

Illinc porro ulterius ivisti, longe-jaculans Apollo;
240 Cephissumque inde attigisti pulcre-fluentem,
qui ex-Lilæa profundit pulcre-labentem aquam.
Hunc transgressus, Sagittans, et Ocaleen tritici-feracem,
inde in Haliartum pervenisti herbosam.
Ivisti autem ad Telphusam: ibi tibi placuit locus innocuus
245 ad-struendum templumque et lucos arborosos.
Stetisti vero valde prope eam, et ipsam sermone affatus-es:

Telphusa, hic demum in-animo-habeo perpulcrum templum,
hominum struere oraculum: qui mihi semper
huc adducent perfectas hecatombas,
250 tum quotquot Peloponnesum pinguem habent,
tum quotquot Europamque, et circumfluas per insulas *habitant*,
oraculum-petituri: iis autem ego verum consilium
omnibus edicam, oracula-edens in opulento templo.

Sic fatus, disposuit fundamenta Phœbus Apollo,
255 lata et valde longa per-totum: sed intuita
Telphusa corde irata-est, dixitque sermonem:

Phœbe rex, sagittans, verbum aliquod tibi in mente ponam:
hic quoniam cogitas struere perpulcrum templum,
ut-sit hominibus oraculum; hique tibi semper
260 huc adducent perfectas hecatombas:
at tibi edicam, tu vero in mente reconde tua:

infestabit te semper strepitus equorum velocium,
 aquantesque muli meis sacris ex fontibus.
 Hic aliquis hominum malet inspicere
 265 currusque fabrefactos, et velocium strepitum equorum *audire*,
 quam templumque magnum et opes multas, quæ-insint.
 Sed si quid demum obtemperaveris, (tu autem potentior et præstantior
 es me, rex, tuaque vis est maxima,)
 in Crissa fac *templum*, sub jugo Parnassi:
 270 ubi nec currus pulcri agitabuntur, nec tibi equorum
 velocium strepitus erit bene-structam circa aram.
 Sed etiam sic adducant Iepæani dona
 hominum inclytæ gentes; tu vero mente gaudio-perfusus
 accipe sacra pulcra circumhabitantium hominum.
 275 Sic locuta, Sagittantis flexit mentem, ut sua ipsius
 Telphusæ fama esset super terram, nec-vero Sagittantis.
 Illinc autem ulterius ivisti, longe-jaculans Apollo:
 venistique in Phlegyarum virorum urbem contumeliosorum,
 qui Jovem non curantes super terra habitabant
 280 in pulcra valle, Cephissium prope lacum.
 Inde rapide ascendisti ad jugum ruens;
 venistique in Crissam sub Parnasso nivoso,
 latus Zephyro obversum: sed desuper
 285 petra suspensa-est; cava autem subtenditur vallis,
 aspera; ibi rex constituit Phœbus Apollo
 templum facere amabile, dixitque sermonem:
 Hic demum cogito struere perpulcrum templum,
 ut-sit hominibus oraculum; qui-quidem mihi semper
 huc adducent perfectas hecatombas,
 290 tum quotquot Peloponnesum pinguem habent,
 tum quotquot Europamque, et circumfluas per insulas *habitant*,
 oraculum-petituri: iis autem ego verum consilium
 omnibus edicam, oracula-edens in opulento templo.
 Sic fatus, disposuit fundamenta Phœbus Apollo,
 295 lata et valde longa per totum; at super ipsis
 lapideum limen posuit Trophonius, atque Agamedes,
 filii Ergini, cari immortalibus diis:
 circùm vero templum condidere innumeræ gentes hominum
 politis lapidibus, cantu-celebre ut-esset semper.
 300 Prope autem *erat* fons pulcre-fluens, ubi dracænam
 occidit rex, Jovis filius, a valido arcu,
 bene-nutritam, magnam, monstrum ferum, quæ mala multa
 hominibus faciebat in terra, multa quidem ipsis,
 multaque pecoribus pedes-tendentibus; quippe erat pestis cruenta.
 305 Et aliquando susceptum ab aureum-solium-habente Junone nutriit
 gravemque difficilemque Typhaona, damnum mortalibus,
 quem olim Juno peperit, irata Jovi patri,
 quando jam Saturnius gloriosam genuerat Minervam
 e vertice; ac statim irata-est veneranda Juno
 310 atque etiam congregatos inter immortales dixit:
 Audite me, omnesque dii, omnesque deæ,
 ut me ignominia-afficere incipit nubes-cogens Jupiter
 prior, postquam me uxorem fecit-sibi honesta doctam:
 et nunc sine me peperit cæsiis-oculis Minervam,
 315 quæ inter-omnes beatos excellit immortales:
 at ille debilis factus-est inter omnes deos,
 filius meus, Vulcanus, mutilus pedibus, quem peperi ipsa,
 projecit manibus correptum, et injeci lato ponto:
 sed ipsum Nerei filia, Thetis argenteis-pedibus,
 320 suscepit, et cum suis sororibus curavit.
 Utinam aliud diis gratificata-esset beatis.
 Improbe, versute, quid nunc adhuc machinaberis aliud?
 quomodo sustinuisti solus gignere cæsiis-oculis Minervam?
 non ego peperissem? et tua vocata tamen *uxor*

325 eram inter immortales, qui cœlum latum habitant.
Et nunc idcirco ego machinabor, ut nascatur
filius meus, qui inter-deos excellat immortales,
nec tuum dedecorans sacrum lectum, nec meum ipsius,
nec tuo in cubili versabor, sed abs te
330 procul absens, diis interero immortalibus.

Sic locuta, seorsum a diis ivit irata animo.
Statim deinde precabatur magnis-oculis veneranda Juno,
manu vero prona percussit terram, et dixit sermonem:

Auscultate jam mihi, Terra, et Cœlum latum superne,
335 Titanesque dii, vos sub terra habitantes
Tartarum circa magnum, ex quibus *sunt* virique diique;
ipsi nunc me omnes audite, et date *mihi* filium
seorsum a-Jove, nihil quicquam viribus inferiorem illo;
sed is præstantior sit, quantum Saturno late-sonans Jupiter.

340 Sic igitur locuta, verberavit terram manu robusta:
motaque-est inde terra alma: illa autem intuita
delectabatur suo in animo: putabat enim perfectum-iri.
Ex hoc jam deinde integrum in annum,
neque unquam ad cubile Jovis ivit providi,
345 neque unquam ad sedile arte-variegatum, sicut antea quidem
ipsi insidens sapientia meditabatur consilia:
sed ea in templis multum-adoratis manens
oblectabatur suis sacris, magnis-oculis veneranda Juno.
Verum quando jam mensesque et dies exacti-erant,
350 iterum se-circumvolvante anno, et advenerant horæ,
ipsa peperit nec diis similem, nec mortalibus,
gravemque difficilemque Typhaonem, damnum mortalibus.
Statim hunc prehensum magnis-oculis veneranda Juno
dedit deinde ferens malo malum; eaque (*Pytho*) suscepit.
355 *Quæ* sic mala multa faciebat apud inclytas gentes hominum:
quisquis ei occurreret, auferebat eum fatalis dies,
priusquam illi telum immisit rex sagittans Apollo
validum; ea vero doloribus agitata gravibus,
jacebat valde anhelans, volutans-se per solum.
360 Ingens vero clamor factus-est, immensus: ea autem per silvam
crebro admodum huc et illuc volutabatur, linquebatque animum,
cruentum exspirans; et jactavit-super-*ea* Phœbus Apollo:

Hic nunc putresce super terra virorum-altrice;
neque tu-sane vivis malum damnum mortalibus
365 eris, qui terræ almæ fructum edentes
huc adducent perfectas hecatombas:
neque omnino tibi mortem gravem nec Typhoeus
arcebit, nec Chimæra infausti-nominis, sed te-sane hic
putrefaciet terra nigra et indefessus Hyperion.

370 Sic dixit jactans; ei vero caligo oculos obtexit.
Ipsamque ibidem putrefecit sacra vis solis;
ex quo nunc Pytho vocatur: illi autem regem
Pythium vocant ex-re-nominatum, quoniam illic
eo-ipso-in-loco putrefecit monstrum vis acuti solis.
375 Et tunc sane cognovit sua in mente Phœbus Apollo,
quod se fons pulcre-fluens deceperat:
ivit autem ad Telphusam iratus, celeriterque advenit:
stetit vero valde prope eam, et ipsam sermone allocutus-est:

Telphusa, non eras meam mentem decipiens,
380 locum habens amabilem, profusura pulcre-fluentem aquam.
Hic demum et mea fama erit, nec tua solius.

Dixit, et molem superingessit rex, sagittans Apollo,
petrarum prominentiis, occultavitque fluenta,
atque aram fecit-sibi in luco arboribus-abundante,
385 prope valde fontem pulcre-fluentem; ibi autem regi
omnes cognomine Telphusio supplicant;

quoniam Telphusæ sacræ dedecoravit fluenta.
 Et tunc in animo meditabatur Phœbus Apollo,
 quosnam homines sacerdotes sibi-ascisceret;
 390 qui *sibi* ministri-forent Pytho in saxosa.
 Hæc igitur animo agitans, conspexit in nigro ponto
 navem velocem, atque viri inerant multique et boni,
 Cretes ex Cnosso Minoia; qui quidem regi
 sacraque faciunt, et enuntiant leges
 395 Phœbi Apollinis aureum-arcum-gestantis, quodcunque dixerit
 oracula-edens ex lauro, cavitatibus sub Parnassi.
 Hi quidem ob mercaturam et opes navi nigra
 ad Pylum arenosam, et Pylo-ortos homines,
 navigabant; at eis obviam-factus-est Phœbus Apollo,
 400 in pontoque insiliit, corpore delphini assimilatus,
 navi veloci, et jacebat monstrum magnumque horrendumque.
 Eorum vero nemo in animo cogitarat, neque adverterat,
 undecunque commovebat, concutiebatque navalia ligna.
 Illi autem tacite in navi sedebant timentes;
 405 neque illi rudentes solvebant cavam per navem nigram,
 [nec solvebant velum navis prora-cærulea,]
 sed quemadmodum *eam* primum instruxerant loris,
 sic navigabant: præceps autem Notus pone excitabat
 navem velocem. Primum vero præternavigabant Maleam,
 410 præterque Laconicam terram, Helosque, maritimam urbem,
 advenere, et locum oblectantis-mortales Solis,
 Tænarum, ubi pecudes villosæ pascuntur semper
 Solis regis; habentque amœnum locum.
 Hi quidem deinde illic volebant navem sistere, et egressi
 415 observare magnum miraculum, et oculis videre,
 utrum mansurum-esset navis cavæ in-tabulatis monstrum,
 an in undam marinam piscosam rursus ruiturum.
 Sed non clavis parebat navis bene-fabricata,
 verum præter Peloponnesum pinguem tendens
 420 ibat iter: flatu vero rex, sagittans Apollo,
 facile dirigebat; ea autem conficiens viam
 ad-Arenen pervenit, et Argypheam amœnam,
 et Thryum, Alphei vadum, et bene-ædificatum Æpy,
 et Pylum arenosam, Pyloque-ortos homines:
 425 ivit porro præter Crunos, et Chalcidem, et præter Dymen,
 et præter Elidem divinam, ubi dominantur Epei;
 quando ad-Pheras appellebatur, gaudens Jovis vento-secundo,
 atque ipsis sub nubibus Ithacæque mons altus apparebat,
 Dulichiumque, Sameque, et nemorosa Zacynthus.
 430 Sed quando jam Peloponnesum præterierat omnem,
 ac postquam jam Crissæ apparebat sinus immensus,
 qui penitus Peloponnesum pinguem dirimit,
 venit ventus Zephyrus magnus, serenus, e Jovis consilio,
 impetuosus, ingruens ex æthere, ut citissime
 435 navis emetiretur currens maris salsam aquam.
 Retrogradi jam deinde ad Auroramque Solemque
 navigabant; duxque-erat rex, Jovis filius, Apollo:
 pervenerunt vero in Crissam late-conspicuam, vitiferam,
 in portum; et arenis appulsa-est pontum-transiens navis.
 440 Illic navi exsiliit rex, sagittans Apollo,
 astro se-assimilans medio die: ab eo vero multæ
 scintillæ evolabant, fulgorque ad cœlum pervenit;
 in adytum autem subiit per tripodas valde-pretiosos.
 Intus deinde ille flammam accendebat, ostentans sua tela,
 445 totam vero Crissam occupabat fulgor: et acclamarunt
 Crissæorum uxores, pulcreque-cinctæ filiæ,
 Phœbi ob impetum: magnus enim timor ceperat quemque.
 Inde vero rursus ad navem, tanquam cogitatum, prosiliit volatu,
 viro se-assimilans juvenique fortique,
 450 primum-pubescenti, cæsarie obvolutus latos humeros;

et ipsos compellatos verbis alatis allocutus-est:

O hospites, quinam estis? unde navigatis humidias vias?
nunquid ob mercaturam, an temere vagamini,
tanquam prædones, super mare? qui quidem vagantur,
455 animas *periculis* objectantes, malum alienigenis ferentes?
cur ita sedetis attoniti, neque in terram
egressi-estis, neque arma nigræ navis deposuistis?
hic etenim mos est hominum sollertium,
quandocumque ex ponto ad terram navi nigra
460 venerint, labore defessi; statim autem ipsos
cibi dulcis circum præcordia desiderium capit.

Sic dixit; et ipsis fiduciam in pectoribus immisit:
eum et respondens Cretum dux contra allocutus-est:

Hospes, quippe nequaquam mortalibus similis-videris,
465 non corpore, neque oris-habitu, sed immortalibus diis,
salveque et magnopere gaude; dii vero tibi prospera dent.
Et mihi hoc dic verum, ut bene sciam:
quis populus, quænam terra *hæc est?* quinam homines insunt?
alio enim cogitantes navigabamus-per magnum mare,
470 ad Pylum ex Creta, unde *nos* genere profitemur esse;
nunc vero huc cum navi devenimus nequaquam lubentes,
reditus appetentes, per-aliud iter, alias vias;
sed aliquis immortalium *nos* huc duxit nolentes.

Hos vero respondens allocutus-est sagittans Apollo:
475 hospites, qui Cnossum arboribus-abundantem incolebatis
antea, at nunc non-amplius reduces iterum eritis
in urbemque amabilem et ædes pulcras quisque,
et ad caras uxores; sed hic opulentum templum
habitabitis meum, multis honorati hominibus.
480 Sum autem ego Jovis filius, Apollinemque *me* glrior esse:
vos vero duxi huc super magnam voraginem maris,
nequaquam mala cogitans, sed hic opulentum templum
habitabitis meum, omnibus valde honoratum hominibus:
consiliaque immortalium scietis; quorum voluntate
485 semper honorabimini perpetuo dies omnes.
Sed agite, sicut ego dixero, parete citissime:
vela quidem primum demittite, solutis loris:
navem autem deinde velocem in litus trahite,
atque opes eximite et arma ex-navi æquali,
490 et aram facite super litus maris:
ignem vero accedentes, superque *eo* farinas albas adolentes,
precamini jam postea, astantes circa aram.
Sicut quidem ego primum in obscuro ponto,
me-assimilans delphini, veloci navi insillii:
495 sic mihi supplicate Delphinio; at ara
ipsa Delphia et conspicua erit semper.
Cœnateque porro inde velocem apud navem nigram,
et libate beatis diis, qui Olympum habitant.
Ac postquam cibi dulcis desiderium exemeritis,
500 veniteque una mecum, et Iopæana canite,
usquedum ad-locum perveneritis, ubi habebitis opulentum templum.

Sic dixit; hique ei valde auscultarunt et parvare.
Vela quidem primum demiserunt, solveruntque lora;
malumque receptaculo admoverunt, rudentibus demissum;
505 egrediebantur vero et ipsi in litus maris.
Ex mari autem in-terram velocem navem sursum traxerunt,
alte super arenas, juxtaque sustentacula longa stravere:
et aram fecerunt super litore maris;
ignemque accedentes, superque *eo* farinas albas adolentes,
510 supplicabant, ut jusserat, astantes circa aram.
Cœnam deinde sumserunt velocem apud navem nigram,
et libarunt beatis diis, qui Olympum habitant.
At postquam potus et cibi desiderium exemerant,

515 profecti-sunt ire; præibatque ipsis rex, Jovis filius, Apollo,
citharam in manibus habens, admirabiliter ludens,
pulcre et sublimer gradens: at *terram* pedibus-pulsantes sequebantur
Cretes ad Pytho, et Iopæana canebant,
quales *sunt* Cretum pæanes, quibus quidem Musa
in pectoribus posuit dea suavem cantum.
520 Indefessi autem collem ascenderunt pedibus, citoque advenere
in-Parnassum, et locum amabilem, ubi inde erant
habitaturi, multis honorati hominibus.
Ostendit vero ducens suum solum et opulentum templum.
Eorum autem commovebatur animus in pectoribus caris:
525 illumque interrogans Cretum dux contra dicebat:
O rex, quandoquidem procul ab-amicis et patria terra
nos duxisti (sic fere tuo placitum erat animo),
quomodo et nunc vivemus? hoc te consultare jubemus.
Neque uvæ-verax hæc amabilis *terra-est*, nec pratis-bonis,
530 ita-ut inde commode vivamus, et cum hominibus versemur.
Illos vero subridens affatus-est Jovis filius Apollo:
insipientes homines, miseri, qui curas
cupitis, gravesque labores, et angustias in-animo:
facile verbum vobis dicam, et in mente ponam.
535 Dextra prorsus quisque habens in manu cultrum,
mactate semper pecora; hæc vero copiosa omnia aderunt,
quanta mihi adduxerint inclytæ gentes hominum:
templum vero custodite, excipiteque gentes hominum
hic se-congregantium: et meum impetum maxime
540 sive quod vanum verbum fuerit, sive quod opus,
injuriaque, qui mos est mortalium hominum
alii deinde vobis rectores viri erunt,
quibus necessitate subditi-eritis dies omnes.
Dicta-sunt tibi omnia; tu vero in mente tua serva.
545 Et tu quidem sic salve, Jovis et Latonæ fili:
verum ego et tui alius meminero cantionis.

II. IN MERCURIUM.

1 Mercurium celebra Musa, Jovis et Majæ filium,
Cyllenen regentem, et Arcadium pecorosam,
nuntium immortalium, utilium-auctorem, quem peperit Maja
Nympha pulcris-comis, Jovis in amore congressa,
5 veneranda: beatorum vero deorum subduxit-se e-cœtu,
antrum intus habitans umbrosum: ubi Saturnius
cum-Nympha pulcris-comis miscebatur nocte intempesta,
dum dulcis somnus occuparet candidam-ulnis Junonem,
latens immortalesque deos mortalesque homines.
10 Sed quando demum magni Jovis mens perfecta-erat,
huicque jam decimus mensis in cœlo stetit:
[inque lucem *eam* duxerat, insigniaque opera facta-erant:]
tunc peperit filium versutum, blande-decipientem,
prædonem, abactorem boum, ducem somniorum,
15 noctis speculatorem, forium-observatorem; qui cito erat
ostensurus inclyta opera inter immortales deos.
Matutinus natus, medio die citharam-pulsabat,
vespertinus boves furatus-est longe-jaculantis Apollinis,
quarta *die* priori, qua ipsum peperit veneranda Maja.^[TR1]
20 Qui et postquam matris ab immortalibus prosiliit membris,
non-amplius diu jacebat manens sacra in vanno (*cunis*):
sed ille exsiliens quærebat boves Apollinis,
limen transgrediens alte-tecti antri,
ibi testudine inventa, acquisivit infinitas opes.
25 Mercurius sane primum testudinem arte-effecit canoram;
quæ tum ei occurrit ad aulæ fores,

depascens ante ædes floridam herbam,
lente pedibus incedens. Jovis autem utilium-auctor filius
conspicatus risit, et statim sermonem dixit:

30 Signum nunc mihi valde utile *accidit*: haud asperror.
Salve, specie amabilis, chori-rectrix, convivii socia,
grata quæ-apparuisti: unde hoc pulcrum oblectamentum,
variegata testa, es, testudo in-montibus vivens?
Sed feram te in domum sumtam: utilitas aliqua mihi eris,
35 nec despiciatui-habebo: tu vero me omnium-primus juvabis.
[Domi melius *est* esse, quoniam noxium foris *esse*.]
Certe enim incantationis damnosæ eris impedimentum
vivens; sin mortua fueris, tunc admodum pulcre canes.

Sic igitur dixit; et manibus simul ambabus ubi-sustulerat,
40 rurus introivit domum, ferens amabile oblectamentum.
Ibi exsculpens scalpro cani ferri
muedullam-spinalem exterebravit montanæ testudinis.
Sicut autem quando celere cogitatum per pectus transierit
viri, quem frequentes versant curæ:
45 [vel quando volvuntur ab oculis lucis-micationes:]
sic simul verbumque et opus moliebatur gloriosus Mercurius.
Fixit autem inde in mensuris sectas arundines calami,
ubi-trajecerat penitus dorsa tecto-lapideo testudinis,
circùm autem pellem extendit bovis consiliis suis,
50 et brachia imposuit, insuperque jugum (*transtillum*) aptavit ambobus;
septem vero consonas ovium intendit chordas.

Ac postquam construxerat secum-portans amabile oblectamentum,
plectro tentabat singulatim; ea autem sub manu
graviter insonuit: deusque pulcre succinebat,
55 ex tempore periculum-faciens (veluti juvenes
puberes in-conviviis vicissim conviciantur),
de Jove Saturnio, et Maja pulcros-calceos-habente,
quomodo olim consueverant amatoria consuetudine,
suamque ipsius generationem inclytam prædicans,
60 famulosque celebrabat, et præclaras ædes Nymphæ,
et tripodas per domum, crebrosque lebetas.
Et hæc quidem jam canebat, alia autem mente agitabat.
Et hanc quidem deposuit ferens sacra in vanno,
citharam caram: ipse autem deinde carniis appetens,
65 prosiliit in speculam odorata ex domo,
moliens dolum altum in mente, qualia quidem homines
prædones agitant obscuræ noctis in hora.

Sol quidem occidebat sub terra in Oceanum
ipsisque cum-equis et curribus; at Mercurius
70 Pieriæ advenit currens ad-montes umbrosos,
ubi deorum beatorum boves immortales stabulum habebant,
depascentes prata intemerata, amœna.
Horum tunc Majæ filius, speculator Argicida,
quingenta ab-armento avertit boves late-mugientes;
75 errabundas autem agebat per arenosum locum,
vestigiiis reflexis: dolosæ vero non obliviscebatur artis,
e-contrario faciens ungulas priores, posteriores,
posterioresque, priores, et ex-transverso ipse incedebat.
Sandalia autem statim projecit super arenas marinas,
80 ineffabilia et incomprehensibilia complicabat mirabilia opera
commiscens myricas, et myrteis-similes ramos.
Ex-his tunc colligato recens-florentis fasciculo silvæ,
sine-damno sub pedibus ligavit-sibi sandalia levia,
ipsis cum-foliis, quæ gloriosus Argicida
85 avulsit a-Pieria *decedens*, iter-populi declinans,
utpote properans, longum iter in-compendium-agens.

Eum vero senex animadvertit, struens floridum hortum,
properantem ad-campum, per Onchestum herbosam.
Hunc prior allocutus-est Majæ inclytæ filius:

90 O senex, qui plantas fodis incurvus humeris,
certe vino-abundabis, quando hæc omnia *fructum* ferent.
Et conspicatus, ne conspicatus sis, et surdus *esto*, etsi-audieris,
et taceas, quum nihil lædat rem tuam ipsius.

Tantum locutus, una-agitabat boum fortia capita.
95 Multos autem montes umbrosos, et valles sonoras,
et campos floridos transiit gloriosus Mercurius.
Obscura autem adjutrix finiebatur divina nox,
maxima-ex parte; citoque mane fiebat operariis-favens:
ac modo in-speculam (*caelum*) accesserat divina Luna,
100 Pallantis filia, Megamedidæ regis:
tunc ad Alpheum amnem Jovis validus filius
Phœbi Apollinis boves egit latis-frontibus.
Indomitæ autem pervenere ad stabulum altum,
et lacus, *qui erant* ante excellens pratum.
105 Ibi postquam bene herba paverat boves late-mugientes,
et has quidem simul-egit in stabulum, confertas,
lotum carpentes, et roscidum cyperum:
simulque ferebat ligna mula, ignisque agressus-est artem.
Lauri splendidum ramum sumtum decorticavit ferro,
110 aptum palmæ; sursumque-spirabat calidus vapor.
Mercurius utique primum focum ignemque edidit.
Multa autem sicca ligna humili in fovea
densa sumta imposuit copiosa: emicabat vero flamma
procul spiramen mittens ignis valde ardentis.
115 Dum autem ignem accendebat vis inclyti Vulcani,
interea valde-mugientes camuras boves trahebat foras
duas prope ignem; vis vero ei erat multa.
Ambas autem in terga humi dejecit anhelantes;
inclinansqueolvebat, medullasque perfodiens.^[TR2]
120 Operi vero opus addebat, incidens carnes pingues adipe;
assabat verum verubus transfixa ligneis,
carnes simul et terga honorifica, et nigrum sanguinem,
inclusum in intestinis; reliqua vero ibidem jacebant in solo:
pelles autem extendit aspera in petra,
125 sicut adhuc nunc secantur, quæquæ ad-diurnitatem factæ sunt,
diu jam postea et infinite. At deinde
Mercurius gaudens-animo traxit pingua opera
lævi super loco-plano, et scidit duodecim partes
sorte-distribuendas; perfectumque honorem addidit cuique.
130 Ibi jus (*esum*) carniumpetebat gloriosus Mercurius;
odor enim illum torquebat, quamquam immortalem,
suavis; sed neque sic eum jubebat animus generosus,
et valde cupientem transmittere per sacrum collum.
Sed hæc quidem deposuit in stabulum altum,
135 adipem et carnes multas: in-sublime vero statim sustulit,
signum puerilis furti, insuperque ligna sicca colligens,
densa-pedibus, densa-verticibus, ignis domuit æstu.
Ac postquam omnia rite perfecerat deus,
sandalia^[TR3] quidem projecit in Alpheum profundis-vorticibus,
140 carbones autem exstinxit, cineremque amoliebatur nigrum
pernox: pulcra autem lux illucebat Lunæ.
Cyllenes vero statim rursus ad-divinos vertices
matutinus; nec quisquam ei in-longo itinere occurrit
nec deorum beatorum, nec mortalium hominum:
145 neque canes latrarunt. Jovis autem *filius* utilium-auctor Mercurius
incurvatus domus per seram ingressus-est,
auræ autumnali similis, veluti nebula.
Rectaque-progressus ex-antro pervenit ad-opulentum templum,
leviter pedibus incedens: non enim sonitum-edebat, sicut in solo.
150 Festinanter vero dein cunas adibat gloriosus Mercurius:
fascia circa humeros obvolutus, veluti puer
infans, in palmis juxta poplites velo ludens
jacebat, testudinem amabilem ad lævam manum cohibens.

Matrem vero non latebat deam deus, dixitque *ea* sermonem:

155 Quid tu, versute, *fecisti et* unde jam noctis in hora
venis, impudentia indute? nunc te omnino puto
vel cito insolubilia vincula circa latera habentem,
Latoidæ sub manibus, per vestibulum exiturum:
vel *eum* te prehensum mediis in vallibus spoliaturum.
160 I in-malam-rem, improbe! magnam te pater sevit sollicitudinem
mortalibus hominibus et immortalibus diis.

Ei vero Mercurius verbis respondit astutis:
mater mea, quid me hæc *loquens* territas, veluti puerum
infantem, qui valde pauca in animo improba novit,
165 timidum, et *qui* matris reformidat increpationes?
At ego artem aggrediar, quæcunque *sit* optima,
consulens mihi et tibi penitus; neque deos
nos immortales indotati et impasti
hic ibidem manere sustinebimus, ut tu jubes.
170 Melius *est*, dies omnes cum immortalibus versari,
divitem, locupletem, spoliis-abundantem; quam domi
antro in obscuro considerare; sed honorem
etiam-ego justum adipiscar, quem-scilicet Apollo.
Si autem non dederit pater meus, nempe ego
175 tentabo: possum prædonum dux esse.
Si autem me exquisiverit Latonæ inclytæ filius,
aliud quiddam ei et majus puto occurrurum.
Ibo enim in Pythona, magnam domum perforaturus;
inde affatim tripodas perpulcros atque lebetas
180 prædabor, et aurum, affatimque splendidum ferrum,
et multam vestem: tu vero videbis, si volueris.

Sic hi quidem verbis inter se colloquebantur,
filiusque ægidem-tenentis Jovis, et veneranda Maja.
Aurora autem mane-genita, lucem mortalibus afferens,
185 oriebatur ab Oceano profunde-fluenti: atque Apollo
in-Onchestum pervenit profectus, valde-amabilem lucum
purum late-sonantis Neptuni; ibi senem
repentem invenit, struentem extra viam sepem horti.
Eum prior allocutus-est Latonæ inclytæ filius:

190 O senex, Onchesti ruborum-decerptor herbosi,
boves a Pieria quærens huc advenio,
omnes femineas, omnes cornibus camuras,
ex armento: sed taurus pascebatur solus ab aliis,
niger: torvique canes pone sequebantur
195 quatuor, veluti homines, unanimes; hi quidem relictis-sunt,
et canes et taurus (quod certe valde mirum est);
illæ autem abierunt, sole modo occidente,
ex molli prato, a dulci pascuo.
Hæc mihi dic, senex olim-nate, sicubi vidisti
200 virum, hisce cum bobus facientem iter.

Hunc autem senex verbis respondens allocutus-est:
o amice, difficile quidem, quæcunque oculis *quis* viderit,
omnia dicere: multi enim iter faciunt viatores:
205 quorum alii quidem mala multa cogitantes, alii vero valde bona,
itant: difficile autem cognoscere est unumquemque.
At ego per-totum diem ad solis occasum
fodiebam circa fertile-solum horti vitiferi:
puerum vero visus-sum, optime, at clare nescio, cernere,
qui puer una boves pulcris-cornibus comitabatur,
210 infans; habebat autem virgam, flexuoseque incedebat.
[a-tergo vero cohibebat, caputque habebant adversum ipsi.]

Dixit senex; ille autem ocyus iter faciebat verbo audito;
volucremque videbat patulis-alis; statimque agnovit
prædonem natum Jovis filium Saturnii.
215 Rapide vero ruit rex, Jovis filius, Apollo
Pylum versus divinam, quærens pedes-trahentes boves,

purpurea nebula coopertus latos humeros:
vestigiaque animadvertit Jaculator, dixitque sermonem:

220 Dii-boni! certe magnum miraculum hoc oculis video:
vestigia quidem hæc sunt boum capita-alte-ferentium,
sed retro conversa-sunt in herbosum pratium:
gressus autem nec viri hi sunt, nec mulieris,
nec luporum canorum, neque ursorum, nec leonum:
225 neque omnino tauri hirsuta-cervice *ea* credo esse,
qui tam monstrose gradiatur pedibus velocibus:
gravia quidem hinc viæ, verum graviora illinc viæ.

Sic locutus impetum-cepit rex, Jovis filius, Apollo;
Cyllenesque pervenit ad-montem indutum silva,
230 petræ in latibulum umbrosum: ubi Nympha
immortalis peperit Jovis filium Saturnii;
odor vero jucundus per montem divinum
spargebatur, multæque pecudes pedes-tendentes pascebant herbam:
ibi tunc festinans descendit per-lapideum limen.
[antrum in obscurum longe-jaculans ipse (*solus*) Apollo.]

235 Eum autem ut animadvertit Jovis et Majæ filius,
iratum de bobus, longe jaculantem Apollinem,
fascias intro subiit odoratas, veluti multam
ramorum favillam mollis cinis circumtegit.
Sic Mercurius Sagittantem conspicatus subtrahebat se ipsum:
240 in breve autem coegit caput, manusque, pedesque,
jam scilicet recens-lotus, provocans dulcem somnum,
ex-venatione: recentemque testudinem sub ala tenebat.
Agnovit autem, neque ignoravit Jovis et Latonæ filius
Nymphamque montanam perpulcram, et carum filium,
245 puerum parvum, dolosis involutum versutiis.
Circumspiciens vero dein omnem recessum magnæ domus,
tria adyta aperuit, sumta clave splendida,
nectare plena et ambrosia amabili:
multum autem aurumque et argentum intus jacebat,
250 multaque punicea et alba vestimenta Nymphæ,
qualia deorum beatorum sacræ ædes intus habent.
Ibi postquam perscrutatus-erat recessus magnæ domus
Latoides, verbis allocutus-est gloriosum Mercurium.

255 O puer, qui in cunis recubas, indica mihi boves
ocyus; quia facile nos discesserimus-invicem non decenter.
Dejiciam enim te prehensum in Tartarum obscurum,
in caliginem infaustam et ineluctabilem; nec te mater
in lucem, nec pater redimet, sed sub terram
abibis, paucos inter viros præsidens.

260 Ei autem Mercurius verbis respondebat astutis:
Latoide, quemnam hunc crudelem sermonem dixisti,
et boves agrestes quærens huc venisti?
non vidi, non rescivi, non alterius sermonem audivi:
non indicarim, non indicii-præmium reportarim.
265 [nec boum abactori, forti homini, similis-sum.]
Non meum opus hoc; potius vero mihi alia curæ-sunt;
somnus mihi curæ-est, et nostræ lac matris,
fasciasque circa humero habere, et calida lavacra.
Ne quis hoc audiat, unde hæc contentio orta-sit:
270 et sane magnum miraculum inter immortales fieret,
puerum recens natum per vestibulum exiisse
boves inter agrestes: hoc autem incongrue dicis.
Heri natus-sum: molles vero *mihi* pedes, asperaque subest terra.
Si autem vis, patris caput, magnum jusjurandum, jurabo:
275 non ego neque ipse profiteor-me auctorem esse,
nec quenquam alium vidi boum furem vestrarum,
quæcunque illæ boves sunt: famam vero solam audio.

Sic igitur dixit; et crebro a palpebris micans,
superciliis nictabat, spectans huc et illuc,

280 longum exsibilans, vanum hunc sermonem audiens.
 Eum autem molliter ridens allocutus-est sagittans Apollo:

O bone, deceptor, dolose, profecto te omnino puto
 sæpe perforantem domos habitantibus-commodas,
 nocturnum, non unum solum in limine hominem collocaturum,
 285 convasantem per domum sine strepitu, quod-talia dicis;
 multos autem agrestes dolore-afficies ovium-pastores,
 montis in saltibus, quandocunque carniū appetens
 occurreris armentis boum et gregibus ovium.
 Sed age, ne ultimumque et postremum somnum dormiveris,
 290 ex cunis descende, atræ noctis socie.
 Hoc etenim et postea inter immortales munus habebis,
 dux prædonum vocaberis per-dies omnes.

Sic igitur dixit, et puerum prehensum ferebat Phœbus Apollo.
 Ac consilio-inito, tunc fortis Argicida
 295 augurium emisit, sublatus inter manus,
 audacem ventris famulum, improbum nuntium;
 vehementerque in ipsum sternutavit. Hunc autem Apollo
 audiebat, e manibusque humi dejecit gloriosum Mercurium.
 Sedebat vero ante *eum*, etiamsi deproperans iter,
 300 Mercurium conviciis-proscindens, et ipsum sermone allocutus-est:

Confide, fasciate, Jovis et Majæ filii;
 inveniam et postea boum fortia capita,
 his auguriis; tu vero rursus viæ dux-eris.

Sic dixit: at rursus exsiliit celeriter Cyllenius Mercurius,
 305 difficulter incedens: ambas vero ad aures manibus pressit
 fasciam, circa humero *ea* obvolutus, dixitque sermonem:

Quonam me fers, Sagittans, deorum furiosissime omnium?
 nunquid me boum causa sic iratus conturbas?
 Dii boni, utinam periisset boum genus: non enim ego
 310 vestras furatus-sum boves, neque alium vidi,
 quæcunque sunt boves; famum autem solam audio.
 Da vero iudicium, et accipe, apud Jovem Saturnium.

Ac postquam singula distincte disceptaverant
 Mercuriusque solivagus, et Latonæ præclarus filius,
 315 diversum animum habentes: hic quidem, vera loquens,
 non injuste ob boves prehendebat gloriosum Mercurium:
 at ille artibusque et blandis sermonibus
 volebat decipere Cylennius Argenteo-arcu-celebrem.
 Verum postquam ingeniosus versutum invenit,
 320 festinanter jam deinde *is* per arenam ibat
 ante; at pone Jovis et Latonæ filius.
 Statim autem venerunt ad-vertices odorati Olympi,
 ad patrem Saturnium, Jovis perpulcri filii:
 ibi enim ambobus iudicii positæ-erant trutinæ.
 325 Rumor vero occupabat Olympum nivosum; immortalesque
 sempiterni congregabantur ad juga Olympi.
 Steterunt autem Mercuriusque et argenteo-arcu Apollo
 ante Jovis genua; hic vero interrogabat illustrem filium,
 Jupiter altitonans, et ipsum sermone allocutus-est:

330 Phœbe, unde hanc animo-gratam prædam agis,
 puerum recens natum, speciem præconis habentem?
 seria hæc res deorum ad cætum venit.

Eum autem rursus allocutus-est rex sagittans Apollo:
 o pater, profecto cito sermonem audies non levem,
 335 carpens, tanquam *si* solus ego prædator essem.
 Puerum quendam inveni hunc manifestum depeculatorem
 Cyllenæ in montibus, multum spatium permensus,
 conviciatorem, qualem ego deorum non alium vidi,
 nec virorum, quotquot fallaces sunt super terra.
 340 Furatus autem e prato meas boves, abibat agens
 vespertinus apud litus multum-sonori maris;

recta Pylum agens; at vestigia *erant* talia monstrosa
qualia admiraretur *aliquis*, et illustris dei opera.
Ab-illis etenim bobus in herbosum pratium
345 contrarios gressus habens pulvis ostendebat niger,
ipse vero hic extra, inexpugnabilis, nec pedibus
nec manibus incedebat per arenosum locum:
sed aliud quoddam consilium habens terebat vias
tam monstrosas, ac-si quis tenuibus quercubus incederet.^[TR4]
350 Quamdiu igitur agitabat per arenosum locum,
facile admodum vestia omnia conspicua-erant in pulvere:
at postquam arenæ magnum callem pertransierat,
invisibilis factus-est statim boum callis, atque etiam ipsius,
locum per solidum. Ipsum vero animadvertit mortalis vir
355 ad Pylum recta agentem boum genus latis-frontibus.
Ac postquam has quidem in quiete incluserat,
et astute-machinatus-erat per-viam, partim hic, partim illic,
in cunis jacebat, atræ nocti similis,
antro in obscuro ad tenebras; neque ipsum
360 aquila acute cernens conspexisset: multum autem manibus
lumina confricabat, dolum struens.
Ipse autem statim sermonem diserte dicebat:
«non vidi, non comperi, non alius sermonem audivi:
neque indicarim, neque indicii-præmium reportarim.»
365 Enimvero ita fatus considerabat Phœbus Apollo:
Mercurius autem ex-altera-parte respondens verbum dixit,
direxitque-se ad Saturnium, deorum rectorem omnium:
Jupiter pater, profecto ego tibi veritatem dicam:
nam veraxque sum, et nescio mentiri.
370 Venit ad nostram *domum* quærens pedes-trahentes boves
hodie, sole modo oriente;
nec deorum beatorum adducebat testes, neque inspectores:
indicare autem jubebat vim per multam:
multumque me minatus-est *se* conjecturum in Tartarum latum,
375 quoniam ille quidem tenerum florem habet gloriosæ pubertatis,
at ego hesternus natus-sum (hæc vero novit et ipse),
nequaquam boum abactori, forti viro, similis.
Crede (etenim meus pater carus profiteris esse),
quod non domum egi boves (ita felix sim),
380 nec limen transgressus-sum; hoc autem vere dico.
Solem vero valde revereor, et deos alios,
et te amo, et hunc veneror; nosti et ipse,
quod non in-noxa sum: magnum vero addo jusjurandum:
non, per hæc immortalium bene-ornata vestibula.
385 Et aliquando ego huic rependam duram perscrutationem,
etiam fortis licet sit: tu autem junioribus auxiliare.
Sic dixit innuens-oculis Cyllenius Argicida;
et fasciam habebat super ulna, neque abiciebat.
Jupiter autem valde risit, videns dolosum puerum,
390 bene et scite negantem de bobus.
Ambos vero jussit, concordem animum habentes,
quærere; Mercuriumque internuntium ducem-esse,
et ostendere locum cum innocentia animi,
ubi demum absconderat boum fortia capita.
395 Innuit autem Saturnius, parebatque præclarus Mercurius;
facile enim *ei* persuadebat Jovis mens ægidem-tenentis.
Hi vero ambo festinantes, Jovis præclari filii,
ad Pylum arenosum in Alphei vadum venerunt;
ad-agros autem pervenere, et stabulum altum,
400 *illuc* ubi ei possessiones condebantur noctis in hora.
Tunc Mercurius quidem inde profectus ad lapidem antrum,
in lucem exegit boum fortia capita;
Latoides autem seorsum conspicatus, vidit boum-pelles
petra in alta; citoque interrogabat gloriosum Mercurium:

405 Quomodo potuisti, dolose, duas boves jugulare,
sic recens-natus quum-sis, et infans? ipse ego
miror futuram tuam vim; neque omnino te oportet
longe crescere, Cyllenie, Majæ fili.

Sic dixit; et manibus circumvertebat fortia vincula
410 viticis; hæc autem sub pedibus in terra statim hærebant
indidem, cum-remora, frontibus-versæ ad-se-invicem,
facileque et omnes in agrestes boves,
Mercurii consiliis dolosi: at Apollo
admiratus-est inspiciens. Tunc fortis Argicida
415 locum oblique inspexit, crebro oculis-micans,
celare cupiens: Latonæ vero inclytæ filium
facile admodum sedavit longe-jaculantem, ut volebat ipse,
quamquam fortem: sumtaque *cithara* ad sinistram manum,
plectro tentabat ad numerum; ea vero sub manu
420 graviter insonuit; risit autem Phœbus Apollo,
gavisus; amabilis vero per præcordia venit sonus
divinæ vocis, et ipsum dulce desiderium cepit,
animo auscultantem: lyra autem amabile ludens,
stabat ille confisus ad lævam, Majæ filius,
425 Phœbi Apollinis, citoque argute citharam-pulsans
canebat præludens (amabilis vero eum sequebatur vox),
celebrans immortalesque deos, et terram obscuram,
ut primum orti-sunt, et ut sortitus-est portionem quisque.
Mnemosynen quidem primum dearum honorabat cantu,
430 matrem Musarum; hæc enim sortita-erat Majæ filium;
aliosque secundum dignitatemque, et ut geniti-sunt singuli,
immortales honorabat deos Jovis præclarus filius,
omnia dicens ordine, ad-cubitum *acclinata* cithara-ludens.
Ei vero amor in pectoribus indomitus cepit animum;
435 et illum compellans *Apollo* verbis alatis allocutus-est:

Bovicida, versute, laboriose, convivii sodalis,
quingenta bobus digna hæc excogitasti.
Quiete etiam deinde *nos* diremtum-iri puto.
Nunc autem age mihi hoc dic, versute Majæ fili,
440 utrum te ab ortu hæc simul secuta-sunt mira opera
an aliquis immortalium, aut mortalium hominum,
donum *hoc* illustre dedit, et docuit divinum cantum?
admirabilem enim hanc novam vocem audio,
quam non unquam *me* puto didicisse, nec quenquam virorum,
445 nec quenquam immortalium, qui Olympias domos habent,
præter te, prædo, Jovis et Majæ fili.
Quæ *hæc est ars*, quæ musa difficilium curarum?
quæ via? vere enim simul hæc tria omnia adsunt,
lætitiâ, et amorem, et dulcem somnum ut-capiat *quis*.
450 Etenim ego Musarum Olympiarum *sum* sectator,
quibus chorique curæ-sunt, et præclarus modus cantionis,
et modulatio florens, et amabilis sonitus tiliarum:
sed nondum quicquam mihi sic in mente aliud curæ-fuit,
qualia juvenum in-festis dextera opera sunt.
455 [Miror, Jovis fili, hæc, quam amabiliter citharam-pulsas.]
Nunc vero, quia, parvus licet sis, inclyta consilia nosti,
sedeas, o-bone, et orationem lauda seniorum:
nunc enim tibi gloria erit inter deos immortales,
tibi que ipsi et matri; hoc autem vere dico:
460 næ per hoc corneum telum, certe quidem ego te
gloriosum inter immortales et beatum ducam,
daboque præclara dona, et ad extremum non decipiam.

Ei autem Mercurius verbis respondebat astutis:
interrogas me, Jaculator caute: at ego tibi
465 artem nostram ingredi nequaquam invideo.
Hodie scies: volo autem tibi mitis esse
consilio et verbis: tu vero mente omnia bene nosti.

Primus enim, Jovis filii, inter immortales sedes,
præstansque fortisque; amatque te providus Jupiter
470 ex omni æquitate; præbuitque tibi præclara dona,
et honores: te vero aiunt didicisse ex Jovis consilio
vaticiniaque, Jaculator, a Jove, divina omnia.
Et nunc ipse ego filium opulentum cognovi.
Tibi autem promptum est discere, quodcunque cupis.
475 Sed quoniam tibi animus cupit citharam-pulsare,
modulare et citharam-pulsa, et festivitates cura,
ubi-acceperis a me; tu vero mihi, care, gloriam præbe.
Recte-cane, præ manibus habens canoram sociam,
pulcre et bene pro decore scientem loqui:
480 securus quidem deinde *eam* fer ad convivium floridum,
et chorum amabilem, et ad gloriosum ludum,
lætitiâ noctisque et diei. Quicumque ipsam
arte et sapientia edoctus exquirat,
eloquens *ea* omnigena menti grata docet,
485 facile consuetudinibus gaudens mollibus,
operationem fugiens ærumnosam; quicumque autem ipsam,
insciens quum-sit, primum vehementer exquirat,
incassum sic deinde ventoseque crepuerit.
Tibi autem promptum est discere, quodcunque cupis.
490 Et tibi ego dabo hanc, Jovis præclare puer.
Nos autem vicissim montisque et equis-pascendis-apti campi
cum-bobus pascua, Jaculator, capiemus agrestibus.
Inde abunde parient boves, cum-tauris mixtæ,
promiscue feminasque et mares: neque omnino te oportet,
495 lucri cupiens licet sis, nimis-vehementer irasci.

Sic locutus *eam* porrexit; accepit vero Phœbus Apollo;
Mercurio autem præbuit habendam scuticam splendidam,
boumque-curas mandabat; suscepit vero Majæ filius,
gavisus: citharam autem ubi-sumserat ad sinistram manum
500 Latonæ præclarus filius, rex sagittans Apollo,
plectro tentabat ad numerum; ea vero pulcrum *et*
amabile subsonuit, deusque cantum succinuit.

Ibi boves quidem deinde ad divinum pratum
vertebant: ipsi autem Jovis perpulcri filii
505 reversi ad Olympum nivolum contenderunt,
oblectantes-se cithara; gavisusque-est inde providus Jupiter;
ambosque in amicitiam conciliavit; atque Mercurius
Latoiden amavit penitus, sicut adhuc et nunc,
pignus postquam citharam quidem Jaculatori præbuit
510 amabilem, sciens; is vero ad-cubitum *admota* cithara-ludebat.
Ipse autem rursus alterius sapientiæ expromsit artem:
fistularum vocem fecit, procul quæ-auditur.
Et tunc Latonius Mercurium sermone allocutus-est:

Metuo, Majæ filii, internuntie, versute,
515 ne mihi simul furto-auferas citharam et incurvos arcus.
Honorem enim a Jove habes, permutandi opera
ut-facias hominibus per terram almam.
Sed si mihi sustineres deorum magnum jusjurandum jurare,
vel capite annuens, vel per Stygis validam aquam,
520 omnia meo animo grata et amica faceres.

Et tunc Majæ filius pollicitus annuit,
nunquam *se* furaturum, quæcunque Jaculator possideat,
neu unquam appropinquaturum firmæ *ejus* domui: at Apollo
Latoides annuit in concordia et amicitia,
525 neminem *sibi* cariorem alium inter immortales fore,
nec deum, nec virum, Jovis prolem: Insuper perfectum
internuntium, *inquit*, immortalium faciam, et simul omnium,
fidum meo animo et honoratum: ac deinde
felicitatis et divitiarum *tibi* dabo perpulcram virgam,
530 auream, trium-foliorum, inviolatam, quæ te servabit,

omnes perficiens deos [vias?] verborumque et operum,
 bonorum, quæcunque aio *me* scire ex Jovis consilio.
 Vaticinium autem, optime, Jovis-alumne, quod sciscitaris,
 nec te fatale est discere, nec quenquam alium
 535 immortalium; hoc enim novit Jovis mens: at ego,
 cujus-fidei-commissum-est, annui, et juravi validum jusjurandum,
 neminem præter me deûm sempiternorum
 alium sciturum Jovis sapiens consilium.^[TR5]
 Et tu, frater, auream-virgam-gestans, ne me jube
 540 fata indicare, quæcunque meditatatur late-sonans Jupiter.
 Hominum autem alium lædam, alium juvabo,
 sæpe orbe-rediens infinitorum ad-gentes hominum.
 Et meo vaticinio fruetur quicumque venerit
 cum-voce et alis (*augurio*) perfectarum avium;
 545 hic meo vaticinio fruetur, neque *eum* decipiam.
 Quicumque autem vaniloquis fretus avibus
 vaticinium voluerit præter mentem interrogare
 nostrum, intelligereque diis plus sempiternis,
is, dico, vanam viam ibit, ego vero dona accipiam.
 550 Aliud autem tibi dicam, Majæ inclytæ fili:
 [et Jovis ægidem-tenentis, deorum perutile numen:]
 Thriæ enim quædam sunt *Nymphæ*, sorores natæ,
 virgines, velocibus exsultantes alis,
 tres: super caput autem conspersæ farina alba,
 555 domicilia habitant sub valle Parnassi,
 vaticinii seorsum magistræ, quod apud boves
 puer adhuc meditatus-sum; pater vero meus non curabat.
 Illinc sane deinde volantes alias aliorum,
 favos depascunt, atque perficiunt singula.
 560 Hæc autem quando bacchantur, depastæ mel recens
 lubenter volent veritatem dicere:
 sin vero abstinerint deorum a-suavi cibo,
 conantur jam deinde extra viam ducere.
 Has tibi deinde do; tu vero accurate inquirens,
 565 tuam ipsius mentem oblecta: et si mortalem virum docueris,
 sæpe tuum vaticinium exaudiet, si acciderit.
 Hæc habe, Majæ fili, et agrestes pedes-trahentes boves,
 equosque cura, et mulos patientes-operum:
 et torvis leonibus, et albo-dente suibus,
 570 et canibus, et pecoribus, quæcunque nutrit lata terra,
 omnibusque ovibus ut-imperet gloriosus Mercurius;
 solus porro ad Orcum perfectus nuntius sit;
 qui, indotatus licet sit, dabit donum non minimum.
 Sic Majæ filium rex dilexit Apollo
 575 omnigena amicitia; gratiam autem superaddidit Saturnius.
 Cumque-omnibus is mortalibus et immortalibus versatur.
 Parum quidem utique juvat, infinite vero decipit,
 noctem per obscuram, gentes mortalium hominum.
 Et tu quidem sic salve, Jovis et Majæ fili;
 580 verum ego et tui et alius meminero cantionis.

[TR1] "Maja," → "Maja."

[TR2] "perfodiens" → "perfodiens."

[TR3] "scandalia" → "sandalia"

[TR4] "incederet" → "incederet."

[TR5] "consilium" → "consilium."

III. IN VENEREM.

1 Musa, mihi dic opera aureæ Veneris,
 Cypriæ, quæ diis dulcem cupidinem immisit,
 atque domuit gentes mortalium hominum,
 avesque aeras, et feras omnes,

5 tum quot continens multas nutrit, tum quot pontus;
omnibus vero opera curæ-sunt pulce-coronatæ Cythereæ.

Tres autem *dearum* non potest flectere animos, nec decipere:
filiam ægidem-tenentis Jovis, cæsiis-oculis Minervam;
non enim ei placuere opera aureæ Veneris;
10 verum ei bellaque placuerunt et opus Martis,
præliaque, pugnæque, et præclara opera instruere.^[TR1]
Prima fabros viros terrestres docuit
facere plaustra, et currus varios ære.
Ipsaque virgenes tenello-corpore in ædibus *manentes*
15 præclara opera docuit, in mente *ea* ponens unicuique.
Neque unquam Dianam aureis-sagittis, tumultuosam,
domat in amore risus-amans Venus.
Etenim ei placuere arcus, et in-montibus feras interficere,
citharæque, chorique, clarique ululatus,
20 lucique umbrosi, justorumque urbs virorum.
Neque venerandæ puellæ placuere opera Veneris,
Vestæ, quam primam genuit Saturnus versutus,
[atque etiam minimam, consilio Jovis ægidem-tenentis,]
venerandam, quam ambiebant Neptunus et Apollo;
25 ea autem prorsus noluit, verum rigide abnuit;
juravitque magnum jusjurandum, quod vere perfectum-est,
ubi-tetigerat caput patris Jovis ægidem-tenentis,
virginem *se* fore per-omnes dies, diva *dearum*.
Ei vero pater dedit pulcrum donum, pro nuptiis:
30 atque media in domo exinde residebat, adipe sumta;
omnibus autem in templis deorum honoris-compos est,
et apud omnes mortales deorum primaria est.

Harum non potest flectere animos, neque decipere;
ceterorum autem nihil est quod-effugerit Venerem,
35 nec deorum beatorum, nec mortalium hominum:
quin et Jovis mentem seduxit fulmine-gaudentis,
qui maximusque est maximumque sortitus-est honorem:
atque hujus, quando voluerit, prudentem mentem decipiens,
facile miscuit cum-mortalibus mulieribus,
40 Junonis *eum* oblivisci-faciens, sororis conjugisque,
quæ longe specie præstantissima *est* inter immortales deas,
augustissimam vero ipsam genuit Saturnus versutus
materque Rhea; Jupiter vero æterna consilia sciens
venerandam uxorem fecit-sibi honesta doctam.

45 Huic autem et ipsi Jupiter dulcem cupidinem injecit animo,
viro cum-mortali ut-misceretur, ut citissime
ne ipsa quidem ab-humano concubitu libera esset,
et *ne*-quando gloriata diceret inter omnes deos,
dulce ridens, risus-amans Venus,
50 quod *ipsa* deos miscuerit-cum mortalibus mulieribus,
ac mortales filios genuerint immortalibus,
quodque deas miscuerit-cum mortalibus hominibus.
Anchisæ vero proinde ei dulcem amorem injecit animo,
qui tunc in summis montibus fontibus-irriguæ Idæ
55 pascebat boves, corpore immortalibus similis.

Hunc autem deinde conspicata risus-amans Venus
amavit; vehementerque *ejus* mentem cupido occupavit.
In Cyprum vero profecta, odoratum templum ingrediebatur,
[in Paphum; ubi ei lucus *est*, et altareque odoratum:
60 ibi ea ingressa, fores occlusit splendoras:]
illic autem eam Gratia lavarunt et unxerunt oleo
immortali, qualia diis gratiam-addunt sempiternis.
[ambrosio, tenui, quod nempe ei suffitum erat.]
Induta vero bene omnes circa corpus vestes pulcras,
65 auro ornata, risus-amans Venus
contendit ad Trojam, derelicta odorata Cypro,
alte inter nubes velociter faciens iter.

Ad-Idamque venit fontibus-irriguam, matrem ferarum:
ivit vero recta ad-stabulum per montem: ac post ipsam
70 adulantes canique lupi, torvique leones,
ursæ, pardique veloces, cervorum insatiabiles,
iverunt; eaque inspiciens, in præcordiis oblectabat-sibi animum;
et his in pectora iniecit cupidinem; ii autem simul omnes
bini cubuerunt per umbrosos recessus.

75 Ipsa vero ad tuguria bene-structa pervenit:
invenit autem in-stabulis relictum, solum ab aliis,
Anchisen heroem, ad diis pulcritudinem-habentem.
Ceteri vero simul boves sequebantur pascua per herbosa,
omnes; is autem ad-stabula relictus, solus ab aliis,
80 versabatur huc et illuc, clare citharam-pulsans.
Stetit vero coram ipso Jovis filia Venus,
virgini indomitæ magnitudine et specie similis;
ne ipsam formidaret in oculis conspicatus.
Anchises autem videns perpendebat, mirabaturque
85 speciemque, magnitudinemque, et vestimenta splendida.
Peplum enim induerat-sibi splendidiorem ignis fulgore,
habebatque flexiles armillas, fistulasque lucidas;
torques porro circa molle collum perpulcræ erant,
pulcræ, aureæ, variegatæ: et tanquam luna,
90 pectora circa mollia splendebat, mirabile visu.
Anchisen vero amor cepit; verbumque *is* ei ex-adverso dixit:

Salve, regina, quæcunque beatorum has ad-ædes venisti,
Diana, vel Latona, vel aurea Venus,
vel Themis generosa, vel cæsiis-oculis Minerva,
95 vel forte aliqua Gratiarum, huc venisti, quæ diis
omnibus comites-sunt, et immortales vocantur:
vel aliqua Nympharum, quæ lucos pulcros incolunt:
[aut Nympharum, quæ pulcrum montem hunc habitant,]
et fontes fluviorum, et prata herbosa.

100 Tibi autem ego in specula, conspicuo in loco,
aram struam, faciamque tibi sacra pulcra
tempestatibus omnibus; tu vero benignum animum habens
da me inter Trojanos illustrem esse virum;
facque in-posterum *mihi* floridam prolem: at me ipsum
105 diu bene vivere, et videre lumen solis,
beatum inter cives, et senectutis ad-limen pervenire.

Ei autem respondebat deinde Jovis filia Venus:
Anchise, gloriosissime terrigenarum hominum,
nulla profecto dea sum: cur me immortalibus assimilas?
110 sed mortalisque *sum*, mulierque me peperit mater.
Otreus autem *mihi* est pater inclytus, si forte audivisti,
qui omni Phrygiæ bene-munitæ imperat,
linguam autem vestramque et nostram probe novi;
Trojana enim domi me nutrix alebat; ea vero perpetuo
115 parvam *me* filiam educebat, cara a matre acceptam.
[Sic utique linguam etiam vestram bene novi.]
Nunc autem me abripuit auream-virgam-habens Argicida,
ex choro Dianæ aurea-sagitta-insignis, tumultuosæ:
multæ sane Nymphæ et virgines magna-dote-dignæ
120 ludebamus; circumque turba infinita coronæ-instar-cingebat:
inde me rapuit auream-virgam-habens Argicida,
multa vero duxit *me* super culta mortalium hominum,
multamque terram-indivisam et incultam, quam feræ
cruda-vorantes peragrant per umbrosos recessus:
125 nec pedibus tangere videbar almam terram:
Anchisæ autem me dicebat ad cubilia vocari
ingenuam uxorem, tibi que præclaros filios esse-parituram.
Ac postquam ostendit et monuit, ille nempe rursus
immortalium ad gentes abiit, fortis Argicida:
130 at ego ad-te veni; dura vero mihi aderat necessitas.
Sed te per Jovem supplex-oro, ac parentes

bonos; neque enim mali talem genuissent:
 indomitam me ubi-duxeris et inexpertam amoris,
 patrique tuo ostende, et matri honesta doctæ,
 135 tuisque fratribus, qui tibi ex-eodem *genere* nati-sunt,
 [non ipsis indigna nurus ero, sed congrua:]
 si tibi indigna mulier futura-sim, sive etiam non.
 Mitte autem nuntium cito ad Phrygas agiles-equos-habentes,
 dicturum patrique meo, et matri, sollicitæ licet:
 140 hi vero tibi aurum abunde, vestitumque textilem
 mittent; tu autem multa et præclara excipe dona.
 Hæc vero ubi-feceris, epulis-celebra nuptias amabiles,
 honorabiles hominibus et immortalibus diis.
 Sic locuta dea, dulcem cupidinem *ei* iniecit animo;
 145 Anchisen autem amor cepit, verbumque *is* dixit et elocutus-est:
 Si quidem mortalisque es, mulierque te peperit mater,
 Otreus vero est *tibi* pater inclytus, ut narras,
 immortalisque gratia internuntii huc venisti,
 Mercurii, mea vero uxor vocaberis per-dies omnes;
 150 nemo deinceps deorum, nec mortalium hominum,
 hic me cohibebit, donec tuo in-amore congregiar
 statim nunc; neque si longe-jaculans ipse Apollo
 arcu ab argenteo emiserit *in me* tela luctuosa.
 Velim postea, mulier similis deabus,
 155 tuum cubile ubi-ascendero, introire in Orci domum.
 Sic fatus,prehendit manum: risus-amans autem Venus
 reptabat aversa, oculis pulcris dejectis,
 ad lectum bene-stratum, ubi antea erat regi
 lænis mollibus stratus; at superne
 160 ursorum pelles jacebant, raucisonorumque leonum,
 quos ipse occiderat in montibus altis.
 Hi vero postquam lectos bene-structos inscenderant,
 ornatum quidem illi primum a corpore demisit splendidum,
 fibulasque, flexilesque armillas, fistulasque et torques;
 165 solvitque ei cingulum, et vestimenta splendida
 exuit, et deposuit in solium argenteis-clavis-distinctum
 Anchises: ipse autem deinde, deûm sententia et fato,
 cum-immortali concubuit dea mortalis, non plane sciens.
 Quando autem retro ad stabulum vertunt pastores
 170 bovesque et pingues oves pascuis e floridis,
 tunc Anchisæ quidem dulcem somnum offudit
 suavem; ipsa vero corpore induebat-sibi vestimenta pulcra.
 Induta autem bene omnia circa corpus, diva dearum
 stetit ad tugurium: ac bene-structam domum
 175 attigit caput; pulcritudo vero genarum effulgebat
 immortalis, qualis est pulcre-coronatæ Cythereæ;
 e somnoque *eum* suscitabat, verbumque dixit et elocuta-est:
 Surge, Dardanide; quare jam altum somnum carpis?
 et considera, si omnino similis ego videor esse *ei*
 180 qualem tu me primum oculis advertisti.
 Sic dixit: is vero e somno valde promte auscultavit.
 Ut autem vidit collumque et oculos pulcros Veneris:
 timuitque, et oculos declinando vertit alio;
 iterumque deinde læna cooperuit-sibi pulcros vultus,
 185 et eam precans verbis alatis allocutus-est:
 Statim te ut primum, dea, vidi oculis,
 novi, quod dea eras; tu autem non verum dixisti.
 Sed te per Jovem supplex-oro ægida-tenentem,
 ne me viventem inanem inter homines sinas
 190 habitare, sed miserere: quoniam haud longævus vir
 fit, qui cum-deabus concumbit immortalibus.
 Ei vero respondebat deinde Jovis filia Venus:
 Anchise, gloriosissime mortalium hominum,

confide, neu quicquam tuo in animo timeas nimis.
195 Non enim tibi ullus *esse debet* timor, malum *te* passurum ex me quidem,
neque ex aliis beatis; quoniam carus es diis.
Tibi autem erit carus filius, qui inter Trojanos imperabit;
et filii filiis perpetuo enascentur.
200 Ei vero Æneas nomen erit, quoniam me gravis
habuit dolor, quandoquidem mortalis viri incidi in-lectum.
Diis-similes autem maxime mortalium hominum *erant*
semper *orti* a vestro genere formaque specieque.
Nempe flavum quidem Ganymedem providus Jupiter
rapuit, ipsius ob pulcritudinem, ut immortalibus interesset,
205 atque Jovis in domo diis potum-ministraret,
mirabile visu, omnibus honoratus immortalibus,
aureo ex cratere hauriens nectar rubrum.
Troem vero luctus ingens tenebat mente, neque omnino norat
qua sibi carum filium abripuisset divina procella:
210 verum hunc deinde lugebat penitus dies omnes.
Et ipsum Jupiter miseratus-est, deditque ei filii pretium,
equos celeripedes, qui immortales ferunt.
Hos ei dono dedit habendos, dixitque singula
Jovis de-consiliis internuntius Argicida,
215 quod foret *Gan.* immortalis, et senii-expers per-dies omnes.
Ac postquam Jovis ille audierat nuntium,
non-amplius dein lugebat, gavisus-est autem animo intus;
lætusque equis pedibus-ventosis vehebatur.
Ita vero rursus Tithonum aureum-solium-habens rapuit Aurora,
220 vestri generis, assimilem immortalibus.
Profecta-est autem ire oratura atras-nubes-cogentem Saturnium,
ut-immortalisque esset, et viveret dies omnes;
ei Jupiter annuit, et perfecit votum:
stulta; neque cogitavit in mente veneranda Aurora
225 pubertatem petere, abradereque senectutem perniciosam.
Eum sane quamdiu quidem habebat valde-amabilis pubertas,
Aurora oblectans-se aureum-solium-habente, mane-genita,
habitabat apud Oceani fluenta, ad terminos terræ:
at postquam primi cani effundebantur capilli
230 pulcro ex capite generosoque mento,
ejus utique a-lecto abstinebat veneranda Aurora;
ipsum autem demum nutriebat, in ædibus tenens,
ciboque ambrosiaque, et vestimenta pulcra dans.
Sed quando demum prorsus odiosa senectus urgebat,
235 neque ullum movere membrorum poterat, neque attollere,
hoc ei in animo optimum videbatur consilium:
in thalamo *eum* deposuit, foresque occlusit splendidas;
ejus vero vox fluit perpetua, neque omnino vis
est, qualis antea erat in flexilibus membris.
240 Non ego te talem inter immortales optarim
immortalemque esse, et vivere dies omnes.
Sed si quidem talis manens specieque corporeque
vivas, nosterque maritus vocatus sis,
non deinde me dolor densis præcordiis cooperiat.
245 Nunc vero te quidem cito senectus communis cooperiet
immisericors, quæ deinceps astat hominibus,
perniciosa, laboriosa, quam utique odio-habent etiam dii.
At mihi magnum probum inter immortales deos
erit per-dies omnes penitus, propter te,
250 qui antea mea colloquia, et consilia, quibus olim omnes
immortales miscui cum-mortalibus mulieribus,
formidabant; omnes enim mea domabat cogitatio:
nunc vero non-amplius mihi os hiscet fateri
hoc inter immortales; quoniam valde multum mulctata-sum
255 *damno* vehementi, non nominando, aberravique mente,
filium vero sub zona mihi-posui, mortalis concubitu-usa.
Illum quidem, ubi jam primum viderit lumen solis,

Nymphæ ipsum nutrient montanæ, profundos-sinus-habentes,
 quæ hunc habitant montem magnumque divinumque,
 260 quæ nec mortales, nec immortales comitantur:
 diu quidem vivunt, et immortalem cibum comedunt,
 atque inter immortales pulcrum chorum exercent.
 Cum-his autem Silenique et speculator Argicida,
 miscentur in amore, in-recessu speluncarum amabilium.
 265 Cum-his vero simul aut abietes, aut quercus altis-verticibus,
 nascentibus ortæ-sunt super terra virorum-altrice,
 pulcræ, virentes, in montibus excelsis.
 Stant altæ; lucos autem ipsas vocant
 immortalium; eas vero nequaquam mortales tondent ferro.
 270 Sed quando demum fatum astiterit mortis,
 arescunt quidem primum super terra arbores pulcræ,
 cortexque circumcirca-perit, deciduntque rami:
 harum autem simul anima relinquit lumen solis.
 Hæc quidem meum nutrient apud se filium habentes.
 275 Eum quidem ubi jam primum ceperit valde-amabilis pubertas,
 ducent tibi huc deæ, ostendentque filium.
 Tibi autem ego, ut hæc in animo omnia persequar,
 in quintum annum rursus veniam, filium ducens.
 Hunc quidem, ubi jam primum videris germen oculis,
 280 gaudebis videns (valde enim deo-similis erit),
 duces vero statim ipsum ad Ilium ventosum.
 Si quis autem interrogarit te mortalium hominum,
 quænam tibi carum filium sub zona posuit mater,
 huic tu dicito memor, ut te jubeo:
 285 dic sane Nymphæ calyci-similibus-oculis progeniem esse,
 quæ hunc habitant montem, indutum silva.
 Sin effaberis et gloriaberis insipienti animo,
 in amore *te* mixtum-fuisse cum-pulcre-coronata Cytherea,
 Jupiter te iratus feriet ardenti fulmine.
 290 Dicta-sunt tibi omnia: tu vero mente tua quum-intellexeris,
 contine-te, neu indica; deorum autem verere iram.
 Sic locuta, abripuit-se ad cælum ventosum.
 Salve, dea, Cypro bene-cultæ imperans;
 a-te autem ego exorsus, transibo alium ad hymnum.

[TR1] "instuere" → "instruere" (according to an 1853-edition)

IV. IN CEREREM.

1 Cererem crine-decoram, venerandam deam, ordior canere,
 ipsam, et filiam teretem-pedes, quam Pluto
 rapuit, dedit autem grave-sonans late-cernens Jupiter,
 seorsum a-Cerere aureo-solio-insidente, pulcrum-fructum præbente,
 5 ludentem cum filiabus Oceani pepla-profundo-sinu-indutis,
 floresque legentem, rosas et crocum et violas pulcras,
 per molle partum, et gladiolos et hyacinthum,
 narcissumque, quem produxit fraudem roseæ puellæ
 Terra, Jovis voluntate, gratificans Orco,
 10 mire lætum, quo-stupuerunt tunc omnes intuentes,
 tam dii immortales quam mortales homines:
 cujus adeo ex radice centum capita excreverant,
 et fragante odore omne cælum latum superne
 terraque omnis ridebat et salsus æstus æquoris.
 15 Illa vero admirata protendit manus simul ambas,
 pulcrum ludicrum ut-sumeret: sed hiavit terra vasta
 Nysiis in campis, qua prorupit rex Pluto
 equis immortalibus *invectus*, Saturni nobilis filius.
 Rapuit vero invitam *et* in aureo curru
 20 abstulit ejulantem: clamavit autem intenta voce,
 invocans patrem Saturnium summum et potentissimum.

Sed nec immortalium quisquam, nec mortalium hominum
audivit vocem *ejus*, neque pulcris-manibus sociæ;
nisi quod Persæi filia mitis animum
25 audivit ex antro, Hecate vitta-tenui-nitida,
et Sol rex, Hyperionis illustris filius,
puellam invocantem patrem Saturnium: hic vero seorsum
sedebat procul a-diis precibus-expetito in templo,
accipiens sacra pulcra a mortalibus hominibus.

30 Sed illam coactam abstulit, Jovis consilio,
patruus, multis-imperans Pluto,
equis immortalibus, Saturni nobilis filius.
Quamdiu igitur terramque et cœlum stellatum
videbat dea, et mare æstuans piscosum,
35 radiosque Solis, et adhuc sperabat matrem venerandam
se-esse-visuram, et genera deorum æternorum:
tamdiu ei spes mulcebat magnum animum, quamvis lugenti.
Resonabant autem montium cacumina et profunda maris
voce immortalis: eamque percepit alma mater.
40 Acer vero ejus animum dolor invasit, et super comis
ambrosiis vittam discidit manibus suis,
cæruleumque velamen ambobus circumjecit humeris,
seque-concitavit, instar volucris, per terram et mare
quærens. Sed illi nemo vera dicere
45 voluit, neque deorum, neque mortalium hominum,
neque volucrum quæquam illi vera nuntia venit.
Novem deinceps dies per terram alma Ceres
vagabatur, ardentes faces in manibus tenens;
neque unquam ambrosia et nectare dulci
50 fruebatur mœrens, nec corpus suum immergebat lavacris.
Sed postquam decima ei advenerat lucida aurora,
occurrit ei Hecate, lumen in manibus gerens;
et vero hanc nuntians allocuta-est, et dixit:

Alma Ceres, tempestiva-adferens, splendida-donis,
55 quis deorum cœlestium aut mortalium hominum
rapuit Proserpinam, et tuum afflixit animum?
vocem enim audivi, sed non vidi oculis,
quinam esset; at tibi celeriter dico vera omnia.

Sic dixit Hecate; illi autem non respondit sermone
60 Rheæ crines-decoræ filia, sed subito cum illa
proripuit-se, ardentes faces in manibus tenens.
Solem vero adierunt, deorum speculatorem atque hominum,
steteruntque ante equos; et rogavit sancta dearum:

Sol, reverere me deam propter, si unquam tibi
65 vel verbo vel facto cor et animum hilaravi!
filiam, quam peperisti, dulce germen, forma egregiam:
cujus anxiam vocem audivi per aera vacuum,
tanquam violatæ, verum non vidi oculis:
sed (tu enim omnem terram et pelagus
70 æthere ex sacro despectas radiis)
vere mihi dicas: caram natam, sicubi vidisti,
quisnam absente me rapuerit invitam vi
aufugiens, vel deorum vel etiam mortalium hominum.^[TR1]

Sic dixit; illi autem Hyperionis-filius respondit sermone:
75 Rheæ crines-decoræ filia, Ceres regina,
audies; certe enim magnopere *te* veneror, et misereor
lugentis natam proceram: sed nemo alius
causam-habet immortalium, nisi nimbos-ciens Jupiter,
qui eam dedit Orco florentem conjugem,
80 fratri-suo: ille autem sub tenebras caligantes
raptam equis duxit magna-voce clamantem.
Verum, dea, comprime gravem luctum: minime te decet
temere *et frustra* indomitam exercere iram; haud te indignus
gener inter immortales multis-imperans Pluto,

85 frater-germanus et consanguineus; prætereaque honorem
sorte-tulit, quum primum tripartita divisio fieret,
ut cum iis habitet, quorum sortitus-est dominatum.

Sic locutus, equos increpuit: illi vero territi minis
raptim egerunt celerem currum, extentis-alis ut volucres.
90 Illi autem dolor gravior et crudelior invasit mentem.
Iratæque deinde atris-nubibus-cincto Saturnio,
vitans deorum concilium et altum Olympum
abiit ad hominum urbes et pingua culta,
formam tegens per-longum tempus: neque ullus virorum
95 conspiciens *eam* agnovit, aut profunde-succinctarum mulierum,
ante quam Celei prudentis advenit domum,
qui tum Eleusinis odoræ rex erat.

Consedit autem prope viam, imo afflicta pectore,
Parthenium ad-puteum, unde hauriebant cives,
100 sub umbra, quippe superne natus-erat frutex olivæ,
anui grandævæ similis, quæ partu
arcetur, donisque coronas-amantis Veneris:
quales nutrices sunt jura-dantium regum
filiorum, et promæ per ædes sonantes.
105 Illam autem viderunt Celei Eleusinidæ filiæ,
venientes ad aquam haustu-facilem, ut ferrent
situlis æneis caras ad ædes patris,
quatuor, instar dearum, juventutis flore conspicuæ,
Callidice, et Clisidice, Demoque venusta,
110 et Callithoe, quæ illarum natu-maxima erat omnium;
neque cognoverunt: difficiles enim dii mortalibus aspectu *sunt*.
Prope autem stantes dictis volantibus compellarunt:

Quæ, unde es, anus, grandævorum hominum?
quid autem ab urbe secessisti, neque domibus
115 propinquas? ubi mulieres per ædes umbrosas
simili-ætate, qua tu fere, et juniores esse-solent,
quæ te exciperent-amicis et verbis et factis.

Sic dixerunt; at verbis respondit sancta dearum:
filiæ dilectæ, quæcunque estis mulierum tenerarum,
120 salvete: ego vero vobis dicam; haud dedecet
vobis rogantibus vera dicere.
Deo mihi nomen est: hoc enim imposuit alma mater.
Nunc autem ex-Creta supra lata dorsa maris
veni haud cupiens; sed vi invitam cogentes
125 viri prædatores abduxerunt: hi postea
navem celerem ad-Thoricum appulerunt, ubi mulieres
in-continentem egressæ-sunt frequentes, atque etiam ipsi
cœnam sibi-paraverunt juxta retinacula navis.
Sed mihi non cœnæ dulcis cupidus-erat animus,
130 clam vero proripiens-me per continentem nigram
effugi superbos dominos, ne forte, me
nullo-emptam-pretio vendentes, mei fruantur pretio.
Ita huc veni errans, neque scio,
quæ tandem terra sit, et quinam incolant.
135 At vobis omnes Olympias domos tenentes
dent juveniles maritos, et liberos parere,
ut optant parentes: mei autem miseremini, puellæ,
benevole, caræ filiæ, donec ad ædes venero
viri atque mulieris, apud illos operatura
140 libenter, quæcumque mulieris vetulæ opera esse-solent.
Et puerum recens-natum in ulnis habens
bene nutricarem, et ædes custodirem,
et lectum sternerem in-intimo penetralium firmorum
herilem, et opera (*artes texendi*) docerem mulieres.

145 Dixit dea; ei autem continuo respondit virgo indomita,
Callidice, Celei naturam formosissima:^[TR2]

Nutrix, deorum munera, quamvis gravate, necessario

toleramus homines; namque multo potentiores sunt.^[TR3]
 Hæc vero te plane edocebo, atque nominabo
 150 viros, penes quos hic summum est imperium,
 et in-populo *qui* eminent, et mœnia urbis
 tuentur consiliis et justis iudiciis:
 et Triptolemi sapientis, et Dioclis,
 et Polyxeni, et egregii Eumolpi,
 155 et Dolichi, et patris strenui nostri,
 horum omnium uxores ædes curant.
 Quarum haud ulla te, vel primo aspectu,
 formam aspernata, a-domibus arceret,
 verum te excipient: nam sane deæ-similis es.
 160 Sin mavis, mane, dum ad ædes patris
 eamus, et matri profunde-succinctæ Metaniræ
 dicamus hæc omnia ordine, si forte te jusserit
 nostram-domum venire, nec aliorum ædes quærere.
 In-senectute-genitus ei filius in conclavi solido
 165 sero-natus nutritur, exoptatus et gratissimus.
 Si hunc enutries, et pubertatis metam contingeret,
 facile aliqua te videns mulierum tenerarum
tibi invideret: tanta tibi nutricia daret.
 Sic dixit; et hæc annuit capite: illæ vero splendentia
 170 impleta aqua ferebant vasa exsultantes.
 Celeriter autem patris venerunt magnam domum, statimque matri
 nuntiarunt, quæ viderant atque audiverant. At illa confestim
 ire-eas jussit-et arcessere ingente mercede.
 Hæc vero, sicut aut cervæ aut vitulæ veris tempore
 175 saliunt per pratum, saturatæ animum pastu,
 sic hæc, attollentes peplorum rugas decororum,
 properabant ad cavatam plaustris-viam; comæque circum
 humeros quassabantur, croceo flori similes.
 Invenerunt autem prope viam præclaram deam, ubi antea
 180 reliquerant; et deinceps caras ad ædes patris
 duxerunt. Hæc vero pone, imo afflicta pectore,
 ibat capite velato, et peplum
 cæruleum circum-teneros deæ strepitabat pedes.
 Confestimque ad ædes pervenerunt Jovis-alumni Celei,
 185 et perrexerunt per porticum *eo*, ubi illis veneranda mater
 sedebat juxta postem triclinii affabre structi,
 infantem sub sinu habens, recens germen: illæ autem ad eam
 currebant. At vero hæc limen conscendit pedibus, et ecce! trabem-tecti
 tetigit capite, implevitque fores splendore divino.
 190 Sed illam pudorque et admiratio et pallidus horror cepit;
 cessitque ei sellâ, et sedere jussit.
 At Ceres, tempestitiva-præbens, splendida-donis,
 noluit sedere in sella magnifica,
 sed tacita constitit, oculos pulcros dejecta:
 195 usque dum ei posuit lambe honesta
 compactum sedile, superque albam injecit pellem.
 Ibi considens prætendit-sibi manibus velamen-comarum.
 Diu vero vocem-comprimens dolore sedit in sella,
 neque ulli aut verbo se-adjunxit, aut factu,
 200 sed sine-risu, non-gustans cibum neque potum,
 sedit, desiderio tabescens profunde-succinctæ filiæ:
 usque dum facetiis eam lambe honesta
 multum cavillata, commovit dominam castam,
ut-rideret-leniter, et hilarem haberet animum:
 205 quæ quidem ei et postea placuit moribus.
 Illi autem poculum Metanira porrexit dulci vino
 impletum; sed renuit: nam fas sibi *esse* negavit,
 bibere vinum rubens: jussit vero farinam et aquam
 dare mixtam ad-bibendum pulegio contrito.
 210 Illa autem misturam confectam deæ porrexit, ut jusserat:
 qua accepta, sacro-honore primum-potita-est alma Ceres.

Colloquium vero exorsa-est pulcre-cincta Metanira:

215 Salve, mulier! haud enim te ex vilibus opinor parentibus
esse, sed nobilebus; quoniam tibi elucet in-oculis pudor
et gratia, qualis iura-dantium regum.
Sed deorum munera, quamvis gravate, necessario
toleramus homines; nam jugum cervici incumbit.
Jam vero, quum venisti huc, *tibi* aderunt, quæcunque mihi, *bona*.
220 At filium mihi nutri hunc, quem sero-genitum et insperatum
præbuerunt immortales; exoptatissimus autem mihi est.
Si hunc enutries; et pubertatis metam contingeret,
facile aliqua te videns mulierum tenerarum
tibi invideret: tanta tibi nutricia darem.

225 Hanc vero rursus allocuta-est pulcre-coronata Ceres:
et tu, mulier, multum salve! dii autem tibi bona largiantur!
filium vero tibi lubens suscipiam, sicut me jubes, *et*
nutriam. Neque eum, spero, per-inscitiam nutricis
aut incantatio lædet, aut hypotamnum [*herba magica?*].
230 Novi enim remedium multo efficacius hylotomo (*herba*);
novi etiam ad-incantationem^[TR4] nocentissimam bonum remedium.

Sic locuta, fragrant^[TR5] *eum* exceptit sinu,
manibusque immortalibus; et lætata-est animo mater.
Sic illa Celei prudentis illustrem filium,
Demophoontem, quem peperit pulcre-cincta Metanira,
235 enutrivit in ædibus; at ille crevit deo similis,
nec sane panem edens, nec sugens.

Ceres *eum*^[TR6]
ungebat ambrosia, quasi dei progeniem
dulce afflans, et in sinu gestans:
240 noctu vero occultabat ignis vi, tanquam torrem,
clam caris parentibus. Illis autem magno miraculo fuit,
quanto vigore exortus-sit, diis aspectu similis.
Atque eum factura-erat senii-expertem et immortalem,
nisi per-stultitiam pulcre-cincta Metanira,
245 nocte observans, fragranti ex thalamo
inspexisset: ejulavit autem, et ambo sibi-percussit femora,
timens suo filio, et magno furore-turbata est mentem,
et lamentans dictis volantibus *eum* allocuta-est:

250 Fili Demophoon, hospita te igne multo
occultat, mihi autem mærorem et curas tristes efficit.

Sic dixit ingemens; eamque audit sancta dearum.
Illi autem irata pulcre-coronata Ceres,
filium carum, quem insperatum in ædibus pepererat,
manibus immortalibus a se deposuit in-terram,
255 ereptum igni, animum incensa-iris sævissimis,
et simul allocuta-est pulcre-cinctam Metaniram:

Inscii homines et dementes, neque boni
sortem venturi præsagientes, neque mali!
et tu enim ex-stultitia tua ingens damnum-cepisti.
260 Testis enim sit deos obstringens, implacabile Stygis flumen!
immortalem tibi et senectæ-expertem per-omne ævum
filium carum factura-eram, et sempiternum largitura honorem:
jam vero non licet *ei* mortem et sævas-Parcas effugere;
honor autem immortalis semper aderit, quod genibus
265 nostris exceptus-est, et in ulnis dormivit.
At vero in-progressu-temporum huic, circumvolutis annis,
filii Eleusiniorum bellum et pugnam diram
semper invicem concitabunt per-omne ævum.
Sum autem Ceres honorata, quæ maximum
270 immortalibus mortalibusque emolumentum et gaudium est.
Sed age, mihi templum magnum, et aram sub eo
condant omnis populus, sub urbe altoque muro,
super Callichorum, in prominente colle.

275 Orgia autem ipsa ego docebo, ut in-posterum,
rite sacrificantes, meam mentem placetis.

Sic locuta dea, staturamque et formam mutavit,
senectute dejecta, et circumcirca venustas spirabat,
odorque jucundus fragrantibus a peplis
280 spargebatur, et procul lux a corpore immortalis
effulgebat deæ, flavique capilli fluebant-per humeros,
et splendore implebatur solidum cubiculum, tanquam fulguris:
exiit autem ex ædibus. At illius subito genua soluta-sunt;
et per-longum voce-caruit tempus, neque filium
recordata-est sero-genitum de pavimento tollere.

285 Hujus autem sorores vocem audierunt miserabilem,
et a bene-stratis lectis desiluerunt: *quarum* hæc deinde
infantem manibus sublatum suo excepit sinu;
illa ignem accendit; illa autem properavit pedibus teneris,
matrem excitatura fragranti e thalamo.

290 Congregatæ autem illum circùm lavarunt palpitantem,
amantissime-complectentes: sed ejus non delinitus-est animus;
deteriores enim jam eum habebant altrices ac nutrices.

Illæ quidem per-totam-noctem venerandam deam placabant,
metu concussæ; at simul aurora illucescente
295 late-potenti Celeo vere narrabant,
quæcunque jusserat dea, pulcre-coronata Ceres.
Ille vero ad concionem vocans immensum populum,
jussit comas-decoræ Cereri opimum templum
condere et aram, in prominente colle.

300 Hi autem continuo paruerunt, et obedierunt dictis,
et exstruxere *templum*, sicut jusserat: illud vero excrevit divino fato.
Sed postquam absolverant, et destiterant a-labore,
iverunt suam quisque domum. At flava Ceres
ibi considens, cœlicolis seorsum^[TR7] ab-omnibus,
305 permansit, desiderio tabescens alte-cinctæ filia.
Gravissimum vero annum supra tellurem feracem
effecit hominibus et crudelissimum; neque ullum terra
semen emisit; abscondebat enim coronis-læta Ceres.
Multaque curva aratra frustra boves traxerunt in arvis,
310 multumque hordeum albens irritum incidit terræ.
Et sane universum periisset genus voces-articulantium hominum
fame gravi, munerumque celebrato honore
ac victimarum privasset Olympias domos tenentes:
nisi Jupiter sensisset, et in-suo deliberasset animo.

315 Irin vero primum aureis-alis delabi-jussit ad-vocandam
Cererem crine-decoram et egregia forma.
Dixit; at illa Jovis atris-nubibus-cincto Saturnio
paruit; et intervallum percurrit velociter pedibus.
Adiit autem urbem Eleusinis odoræ,
320 invenitque in templo Cererem cæruleo-peplo-ornatam;
et eam vocans dictis volantibus allocuta-est:

Ceres, vocat te pater Jupiter haud-irrita decernens,
ut-venias ad gentes deorum æternorum.
Quare ito, neu caducum sit, quod nuntio, verbum Jovis.

325 Sic dixit obsecrans; at hujus non inflectebatur animus.
Rursus deinceps deos felices Jupiter sempiternos
omnes ad-*eam*-legavit; et alius-alium subsequentes
vocabant, et multa dabant insignia dona,
honesque, quoscunque vellet habere inter immortales deos:
330 verum haud-quisquam flectere potuit mentem et sententiam
toto-animo irascentis; sed obstinate renuit verbis.
Negavit enim, unquam odorum Olympum
prius se-esse-consensuram, *aut* prius terræ fructum emissuram,
quam vidisset oculis suam formosam filiam.

335 Quæ postquam audierat grave-sonans late-cernens Jupiter,
in Erebum misit aurea-virga-ornatum Argicidam,

qui, Plutonem mollibus hortatus dictis,
castam Proserpinam ex tenebris caligantibus
in lucem reduceret ad divos; ut, eam mater
340 oculis videns, poneret iram.
Mercurius autem non renuit, sed continuo subter profunda terræ
velox delapsus-est, relicta sede Olympi.
Et invenit illum regem ædibus intus,
sedentem in toro cum veneranda conjuge,
345 multa reluctantem ob-matris desiderium: sed illa ob intolerabilia *ausa*
rebus deorum felicitum *grave* intendebat consilium.
Prope vero accedens *eum* allocutus-est fortis Argicida:

Pluto, cærulee-crines, Manibus imperans,
Jupiter me pater jubet inclytam Proserpinam
350 reducere ex-Erebo ad ipsos; ut, eam mater
oculis videns, iræ et ultionis sævæ
in-immortales finem-faciat: nam *grave* molitur facinus,
ut-perdat nationes imbecillas terrigenarum hominum,
semen sub terra abscondens, minuensque honores
355 immortalium; horribilem vero exercet iram, neque diis
se-immiscet, sed seorsum odoro in templo
sedet, Eleusinis arduam-saxis urbem tenens.

Sic dixit; subrisit autem rex inferorum Pluto
superciliis, neque neglexit Jovis regis mandatum.
360 Confestimque hortatus-est prudentem Proserpinam:

I, Proserpina, ad matrem cæruleo-peplo-ornatam,
mitem in pectore animum atque ingenium gerens;
neque mœreas graviter supra-modum præ-aliis.
Haud tibi inter immortales indignus ero maritus,
365 frater-germanus patris Jovis: *sed* huc quum-veneris,
domineris omnibus, quæcunque vivunt et moventur,
honoribusque fruaris inter immortales maximis.
Improbiorum vero pœna erit per-omne tempus,
si qui non victimis tuum animum placant,
370 rite *sacra* facientes, justa munera persolventes.

Sic dixit; at lætata-est prudens Proserpina,
subitoque exsiluit gaudio. Verum ille ei
mali-punici granum dedit edendum dulce clanculum,
ad se tractæ, ne maneret dies omnes
375 illic apud venerandam Cererem cæruleo-peplo-ornatam.
Equos autem ante curru aureo
subjunxit immortales multis-imperans Pluto.
Illa vero currum conscendit; juxtaque fortis Argicida,
habenas et flagellum capiens manibus suis,
380 agitavit ex ædibus; illique haud segnes volabant.
Raptimque longa itinera emensi-sunt: neque mare,
neve unda fluminum, neve convalles herbosæ,
equorum immortalium, neve juga, tardaverunt impetum;
sed super illa profundam caliginem sciderunt euntes.
385 Sistebat vero *currum* agens, ubi morabatur pulcre-coronata Ceres,
templum ante odorum. Sed illa ut vidit,
prosiluit, sicut Baccha montis per umbrosam silvam.
Proserpina vero ex-altera-parte.....
matri suæ *obviam*.....
390 desiluit ut-curreret.....
illi autem.....
.....

Nata, nihilne m.....
cibi? Loque.....
395 sic enim rediens.....
et mecum una et *cum* patre atris-nubibus-cincto Saturnio
habites, omnibus honorata immortalibus.
Quodsi vero gustasti, denuo profecta sub profunda terræ
deges temporum tertiam *ibi, partem,*

400 duas vero apud me et ceteros immortales.
Sed quando floribus terra bene-olentibus vernis
omnigenis viret, tunc ex tenebris caligantibus
rursum ascendes, ingens miraculum diis mortalibusque hominibus.
Et quonam te decepit dolo fortis Pluto?

405 Huic contra Proserpina formosa respondit:
equidem tibi, mater, dicam vera omnia.
Quum mihi venisset Mercurius, utilitatum-auctor, nuntius celer,
a patre Saturnio et ceteris cœlitibus, *dicens*
ut-venirem ex Erebo, quo me oculis videns
410 finem-faceres in-immortales iræ et ultionis sævæ,
subito ego exsilii gaudio. Ille vero clanculum
injecit mihi mali-punici granum, dulcem escam,
invitamque vi me coegit gustare.
Quomodo autem me raptam, Saturnii arcanum per consultum
415 patris mei, abstulerit ferens sub profunda terræ,
dicam, et omnia edisseram, ut rogas.
Nos fere omnes per amœnum pratum,
Leucippe, Phænoque, et Electra, et Ianthe,
et Melite, lacheque, Rhodiaque, Calliroeque,
420 Melibosisque, Tycheque, et Oycroe rosea,
Chryseisque, Ianiraque, Acasteque, Admeteque,
et Rhodope, Plutoque, et venusta Calypso,
et Styx, Uraniaque, Galaxauraque amanda,
[Pallasque pugnam-excitans, et Diana sagittis-gaudens,]
425 ludebamus, atque flores carpebamus manibus jucundos,
mistim crocumque mollem, et gladiolos, atque hyacinthum,
et roseos calyces, et lilia, mira visu,
et narcissum, quem produxit, tanquam crocum, lata tellus.
At ego carpebam-mihi gaudens: terra autem subter
430 hiavit; et inde prosiluit rex fortis Pluto,
abstulitque *me* sub terram in curru aureo,
multa detrectantem; clamavi autem intenta voce.
Hæc tibi, quanquam tristis, vera omnia narro.

Sic tum totum diem concordia junctæ animos,
435 plurimum sibi-vicissim mentem et animum hilarabant,
amantissime-se-complectentes; et a-doloribus requievit animus,
gaudiaque acceperunt invicem et dederunt.
Has autem prope accessit Hecate tenui-vitta-nitida,
multumque complexa-est puellam Cereris castam,
440 quod sibi ministra et comes fuerat regina.
His vero nuntiam misit grave-sonans late-cernens Jupiter
Rheam crine-decoram, *quæ* Cererem cæruleo-peplo ornatam
duceret ad gentes deorum; et pollicutus-est honores
se-daturum, quoscunque optaret inter immortales deos;
445 annuitque ei puellam anni circumvolventis
tertiam partem *fore* sub tenebris caligantibus,
duas vero apud matrem et ceteros immortales.
Sic dixit; nec recusavit dea Jovis mandata.
Sed repente delapsa Olympi jugis,
450 in Rarium venit, fertile uber agri
ante, sed tunc minime fertile; verum tacite
jacebat omni-folio-orbum, et abscondebat hordeum albicans,
consilio Cereris pedis-venustæ; sed postea
erat statim longis floriturum aristis,
455 vere crescente, soli autem pingues sulcos
horrere spicis, illaque in manipulos ligatum-iri.
Huc descendit primum ex æthere vasto;
et libenter se conspexerunt invicem, et lætatæ-sunt animo.
Illam vero sic allocuta-est Rheam tenui-vitta-nitida:

460 Veni, nata! vocat te grave-sonans late-cernens Jupiter,
ut-venias ad gentes deorum; et pollicutus-est honores
se-daturum, quoscunque optares inter immortales deos;

annuitque tibi puellam anni circumvolventis
 tertiam partem *fore* sub tenebris caligantibus,
 465 (*duas vero apud te et ceteros*) immortales.
 (*Ita promisit futurum*) esse, suoque annuit capite.
 Quare eas, nata mea, et pareas, neque nimis
 immodice irascaris nubibus-atris-cincto Saturnio;
 sed statim fructum augeas vitalem hominibus.

470 Sic dixit; neque recusavit pulcre-coronata Ceres;
 statimque fructum produxit arborum glebosorum.
 Et omnis foliisque et floribus lata tellus
 inhorrui: sed illa abiens jura-dantibus regibus
 monstravit, Triptolemoque, et Diocli equûm-domitori,
 475 Eumolpoque forti, Celeoque duci populorum,
 ministerium sacrorum, et instituit orgia omnibus,
 [Triptolemoque, Polyxenoque, super hosque Diocli,]
 sancta, quæ haud fas-est negligere, neque explorare,
 neque evulgare; magna enim deorum reverentia reprimit vocem.
 480 Felix, qui illa vidit terrestrium hominum!
 qui autem non-initiatus sacris neque particeps *est*, nunquam simili
 sorte gaudet, mortuus quidem, sub caligine situ-horrída.

Sed postquam omnia præceperat sancta dearum,
 perrexerunt ire in-Olympum, deorum ad cætum ceterorum.
 485 Ibi autem habitant apud Jovem fulmine-lætum
 sanctæ atque venerandæ. Beatissimus, quem illæ
 benigne amant terrestrium hominum!
 nam statim huic mittunt semper-præsentem in magnas ædes
 Plutum, qui hominibus divitias mortalibus largitur.

490 At tu, quæ Eleusinis odoræ civitatem tenes,
 et Parum circumfluam, Antronemque saxosam,
 alma, splendida-donis, tempestiva-adferens, Ceres regina,
 ipsa, et filia, pulcerrima Proserpina,
 propitia pro cantu vitam jucundam præbe!
 495 verum ego et tui et alius memor-ero cantici.
 [J. H. VOSS.]

[TR1] "hominum," → "hominum."

[TR2] "formosissima;" → "formosissima:"

[TR3] "sunt" → "sunt."

[TR4] "ad-incantionem" → "ad-incantationem"

[TR5] "frangranti" → "fragranti"

[TR6] In the original text this line is aligned flush right, unclear why.

[TR7] "seorum" → "seorsum" (according to an 1853-edition)

V. IN VENEREM.

1 Venerandam, aurea-corona-insignem, pulcram Venerem,
 canam; quæ totius Cypri arces sortita-est
 in-mari-sitæ, ubi ipsam Zephyri vis humidum spirantis
 tulit per undam valde-sonori maris,
 5 spuma in molli. Eam autem aureis-vittis-insignes Horæ
 suscepere libenter, circûmque immortales vestes induerunt;
 capitique immortalali coronam fabrefactam imposuere
 pulcram, auream; in perforatis autem auriculis
 ornamentum orichalci, auri que pretiosi;
 10 collum vero circa molle, et pectora candida,
 monilibus aureis *eam* ornabant: quibus quidem ipsæ
 Horæ ornatae-sunt aureis-vittis-insignes, quum eunt
 ad chorum amabilem deorum et ædes patris.
 Verum postquam omnem circa corpus ornatum posuerant,
 15 duxerunt ad immortales; hi vero *eam* salutabant conspicati,
 manibusque datis-excipiebant, et cupierunt quisque
 ut-esset *sibi* ingenua uxor, et *ipse eam* domum duceret,

speciem admirantes violis-coronatæ Cythereæ.

20 Salve, volubilibus-oculis, mellea; da vero in certamine
victoriam huic (*mih*) auferendam, meumque orna cantum:
at ego et tui et alius meminero cantionis.

VI. IN BACCHUM.

1 De Baccho, Semeles glorioso filio,
memorabo, ut apparuit ad litus maris infructuosi,
promontorio super projecto, juveni viro similis,
primum-pubescenti; pulcræ autem circum-motabantur comæ,
5 cyaneæ; palliumque circa robustos habebat humeros
purpureum. Cito vero viri bonis-transtris-instructa ex navi
prædones processere celeriter super nigrum pontum,
Tyrrheni; eos autem duxit mala sors: ii vero *eum* conspicati,
innuerunt sibi-invicem, citoque exsilire; statim autem prehensum
10 imposuerunt in sua navi, gavisī corde:
filium enim eum putabant Jovis-alumnorum regum
esse, et vinculis volebant ligare gravibus.
Eum autem non tenebant vincula, vimina vero procul decidebant
a-manibus et pedibus; ipse autem subridens sedebat
15 oculis cyaneis: gubernator vero ubi-animadvertit,
statim suos socios compellavit, dixitque:

Miseri, quemnam hunc deum ligatis prehensum,
fortem? neque ferre potest eum navis bene-fabricata.
Aut enim Jupiter hic est, aut argenteum-arcum gestans Apollo,
20 aut Neptunus: quoniam haud mortalibus hominibus
similis *est*, sed iis, qui Olympias domos habent.
Sed agite, ipsum dimittamus in continentem nigram
statim; neu manus *ei* injicite, ne-forse iratus
excitet gravesque ventos et turbinem multum.

25 Sic dixit; eum autem dux aspero objurgavit sermone:
Mire, secundum-ventum vide, simulque velum trahe navis,
cuncta armamenta ubi-ceperis: hic vero dein viris curæ-erit.
Spero, aut in-Ægyptum perveniet, aut ille in-Cyprum,
aut ad Hyperboreos, aut *etiam* ulterius: ad extremum autem
30 enarrabit aliquando suosque amicos et possessiones omnes,
suosque fratres: quandoquidem nobis *eum* obtulit deus.

Sic locutus, malumque et velum trahebat navis.
Inflavit autem ventus medium velum, circùmque inde armamenta
tenderunt: cito vero ipsis apparebant mirifica opera.
35 Vinum quidem primum velocem per navem nigram
dulce-potu fluebat fragrans, excitabaturque odor
divinus; nautas vero stupor cepit omnes conspicatos.
Statim autem summum ad velum extensa-est
vitis, huc atque illuc: dependebantque multi
40 racemi; circa malum vero nigraolvebatur hedera,
floribus virescens, pulcerque fructus in *ea* exortus-erat:
omnes autem scalmi coronas habebant. Ii vero conspicati,
Mediden tum deinde gubernatorem jubebant
terræ appropinquare. Is tamen inter-eos leo factus-est intus, navi
45 terribilis in summa, valdeque rugiebat: in media vero
ursam fecit *Bacchus* hirsuta-cervice, signa ostendens:
surrexit autem *ea* furibunda; leo vero *stetit* in tabulato summo
horrendum torve tuens. Illi autem in puppim fugerunt,
circumque gubernatorem, prudentem animum habentem,
50 steterunt inde percussi: is autem repente adortus
ducem cepit: illi vero foras, malum fatum evitantes,
omnes simul saliere, postquam viderunt, in mare divinum,
delphinesque facti-sunt. Gubernatorem vero *is* miseratus,
tenuit, et ipsum fecit plane-beatum; dixitque sermonem:

55 Confide, divine rector, meo grate animo:
sum autem ego Bacchus multisonus, quem peperit mater
Cadmea Semele, Jovis in amore congressa.

Salve, nate Semeles pulcros-oculos-habentis; neque ullo-modo licet,
tui quidem obliviscenti, suavem ornare cantum.

VII. IN MARTEM.

1 Mars præpotens, currum-gravans, aurea-galea-insignis,
magnanime, clypeate, urbium-concussor, ære-armate,
manu-fortis, indefesse, hasta-valens, munimen Olympi,
5 Victoriæ in-bello-felicis pater, adjutor Justitiæ,
adversariis tyranne, justissimorum dux virorum,
fortitudinis sceptrifer, ignitum circulum volvens
ætheris inter septena-vadentia astra: ubi te equi
flammei tertio super orbe semper ferunt:
10 audi, mortalium auxiliator, dator audacis pubertatis,
leniter demittens lumen desuper in vitam
nostram ac fortitudinem Martiam: utinam possem
depellere malum amarum a meo capite,
et animæ insidiosum retundere in-mente impetum,
15 animique porro robur acutum cohibere, qui me instiget
ad-pugnam horridam ingrediendam. Sed tu audaciam
da, beate, pacisque ut-maneam in inviolatis legibus,
inimicorum elapsus tumultum, fataque violenta.

VIII. IN DIANAM.

1 Dianam celebra, Musa, sororem Jaculatoris,
virginem sagittis-gaudentem, educatam-simul-cum Apolline,
quæ equos potum-agens ex-juncoso Melete,
celeriter per Smyrnam totum-aureum currum agit
5 ad Clarum vitiferam; ubi argenteum-arcum-gestans Apollo
sedet, manens jaculatricem Sagittis-gaudentem.

Et tu quidem sic salve, deæque simul omnes, cantu;
at ego te primum *cano*, et a te incipio canere;
a te vero ego exorsus transibo alium ad hymnum.^[TR1]

[TR1] "hymmum" → "hymnum"

IX. IN VENEREM.

1 In-Cypro-genitam Cytheream canam, quæ mortalibus
blanda dona dat; in amabili autem vultu
semper subridet, et amabilem affert florem.

5 Salve, dea, Salamini bene-cultæ imperans,
et toti Cypro; da vero amabilem cantum;
atque ego et tui et alius meminero cantionis.

X. IN MINERVAM.

Palladem Minervam, patronam-urbium, incipio canere,
potentem; cui cum Marte curæ-sunt bellica opera,
et quæ-diruuntur urbes, clamorque bellaque:
et liberavit populum *in bellum* euntemque redeuntemque.

Salve, dea; da vero nobis fortunam, felicitatemque.

XI. IN JUNONEM.

Junonem cano aureo-solio-insidentem, quam peperit Rhea,
immortalem reginam, supereminente specie præditam,
Jovis altisoni sororem, conjugemque,
illustrem, quam omnes beati per latum Olympum
venerantes honorant, pariter-cum Jove gaudente-fulminibus.

XII. IN CEREREM.

Cererem pulcris-comis, venerabilem deam, incipio canere,
ipsam, et filiam, præpulcram Proserpinam.

Salve, dea, et hanc serva urbem; præsis autem cantui.

XIII. IN MATREM DEORUM.

1 Matrem mihi omniumque deorum, omniumque hominum
celebra, Musa arguta, Jovis filia magni:
cui crotalorum tympanorumque sonus, simulque strepitus tiliarum
placuit, ac luporum clangor, torvorumque leonum,
5 montesque sonori, et silvosi recessus.

Et tu quidem sic salve deæque simul omnes, cantu.

XIV. IN HERCULEM LEONIS-ANIMO.

1 Herculem, Jovis filium, canam, quem longe præstantissimum
peperit terrestrium, Thebis in amœnis,
Alcmena, mixta cum-nubes-cogente Saturnio;
qui antea quidem per terram immensam ac mare
5 errans, sub mandatis Eurysthei regis,
multa quidem ipse fecit violenta, multa autem sustinuit:
nunc vero tandem in pulcra sede nivosi Olympi
habitat oblectans-se, et habet pulcram-talis Heben.

Salve, rex, Jovis fili; da vero virtutemque et felicitatem.

XV. IN ÆSCULAPIUM.

Medicum morborum Æsculapium incipio canere,
filium Apollinis, quem peperit divina Coronis
Dotio in campo, filia Phlegyæ regis,
gaudium magnum hominibus, malorum delinitorem dolorum.

Et tu quidem sic salve, rex; precor autem te cantu.

XVI. IN DIOSCUROS.

Castorem et Pollucem cano, Musa arguta,
Tyndaridas, qui ex-Jove Olympio nati-sunt:
quos sub Taygeti verticibus peperit veneranda Leda,
clam subacta a-nubes-atras-cogente Saturnio.

Salvete, Tyndaridæ, velocium ascensores equorum.

XVII. IN MERCURIUM.

1 Mercurium cano Cyllenium, Argicidam,

Cyllenen regentem, et Arcadium pecorosam,
nuntium immortalium perutilem, quem peperit Maja,
Atlantis filia, Jovis in amore congressa,
5 veneranda; beatorum autem deorum vitavit cœtum,
antrum habitans umbrosum; ubi Saturnius
cum-Nympha pulcris-comis miscebatur nocte intempesta,
quando dulcis somnus occupabat candidis-ulnis Junonem;
latebat vero immortalesque deos, mortalesque homines.
10 Et tu quidem sic salve, Jovis et Majæ fili:
a te autem ego exorsus transibo alium ad hymnum.
Salve, Mercuri gratiarum-dator, internuntie, dator bonorum.

XVIII. IN PANA.

1 De Mercurii mihi caro filio dic, Musa,
capripede, bicorni, amante-strepitus, qui per valles
arborosas simul incedit choro-assuetis cum-Nymphis;
quæ quidem excelsæ petræ calcant cacumina
5 Pana invocantes, pastorem deum, splendidum-cæsarie,
squalidum, qui omnem collem nivolum sortitus-est,
et vertices montium, et saxosas semitas;
itatque huc atque illuc, per virgulta densa,
interdum quidem fluentis pellectus mollibus;
10 interdum autem rursus petras inter præcipites ambulat,
summum verticem ovibus-speculandis-aptum conscendens.
Sæpe autem candidis-lapidibus-tectos percurrit montes longos;
sæpeque inter clivos agitavit, feras cædens,
acute cernens: aliquando autem verspertinus clanxit solus,
15 a-ventione revertens, ab arundiniabus musam modulans
suavem: non hunc sane præcurrerit in cantibus
avis, quæ veris floriferi in foliis
lamentum effundens, emittit suavissimum cantum.
Cum ipso vero tunc Nymphæ montanæ, canoræ,
20 ambulantes frequenter pedibus ad fontem nigris-aquis
canunt; verticem autem circumsonat montis echo
(deus vero huc et illuc chororum, modo in medium vadens,
micans pedibus obit; tegumentum autem ad terga cruentum
lyncis habet, suavibus oblectans-sibi animum cantibus),
25 in molli prato; illic crocus et hyacinthus
odorus florens immiscetur indiscriminatim herbæ.
Celebrant autem deos beatos, et latum Olympum:
qualiter Mercurium perutilem, egregium præ-aliis
dicebant, ut ille omnibus diis velox nuntius est.
30 Et sane is in Arcadium fontibus-irriguam, matrem ovium,
pervenit, ubi ei lucus Cyllenii est:
illic is, etiamsi deus est, crispas-velleribus oves pascebat
virum apud mortalem. Floruit enim amor tener *eum* aggressus
cum-Nympha pulcris-comis Dryopis in-amore ut-misceretur:
35 ac perfecit concubitus juvenilem; peperit vero *ea* in ædibus
Mercurio carum filium, statim monstrosum visu,
capripedem, bicornem, multo-strepitu-gaudentem, dulce-ridentem;
fugit autem exsiliens, reliquitque puerum nutrix:
metuit enim, ut vidit faciem inamabilem, barbatam.
40 Hunc vero statim Mercurius perutilis in manus posuit
acceptum: gaudebatque animo supra-modum deus.
Celeriter autem ad immortalium sedes ivit, puero cooperto
pellibus in densis montani leporis;
apud Jovem vero consedit, et ceteros immortales,
45 ostenditque puerum suum; omnes autem inde animo oblectati-sunt
immortales; præcipue vero Bacchius Dionysus:
Pana vero ipsum vocabant, quod animum omnibus oblectavit.
Et tu quidem sic salve, rex; precor autem te cantu;

verum ego et tui et alius meminero cantionis.

XIX. IN VULCANUM.

1 Vulcanum sollertissimum cane, Musa arguta,
qui cum Minerva cæsiis-oculis præclara opera
homines docuit in terra; qui antea quidem
in-antris habitabant inter montes, tanquam feræ;
5 nunc vero per Vulcanum artificem-inclytum opera docti,
facile ævum, integrum in annum,
quieti transigunt in suis ædibus.

Sed propitius-esto, Vulcane; da autem virtutemque et felicitatem.

XX. IN APOLLINEM.

Phœbe, te quidem et cygnus sub alis argute cantat,
ripæ insiliens, amnem propter vorticosum,
Peneum; te vero cantor, habens citharam argutam,
suaviloquus primumque et postremum semper canit.

Et tu quidem sic salve, rex; placo autem te cantu.

XXI. IN NEPTUNUM.

1 De Neptuno, deo magno, incipio canere,
terræ motore et infructuosi maris,
pontico, qui Heliconem et latas habet Ægas.
Dupliciter tibi, Terræ-quassator, dii honorem divisere,
5 equorumque domitor ut-sis, servatorque navium.

Salve, Neptune terram-cingens, cæruleis-crinibus,
et beate, benignum cor habens, navigantibus auxiliare.

XXII. IN JOVEM.

Jovem, deorum præstantissimum, canam, et maximum,
late-sonantem, potentem, perfectum; qui cum-Themide,
inclinate sedente, crebra colloquia facit.

Propitius-esto, late-sonans Saturnie, augustissime, maxime.

XXIII. IN VESTAM.

Vesta, quæ regis, Apollinis jaculantis,
Pytho in divina sacram domum tueris,
semper a-tuis cincinnis distillat humidum oleum.
Veni hanc in domum, propitium animum habens,
cum-Jove provideo; gratiamque simul præbe cantui.

XXIV. IN MUSAS ET APOLLINEM.

1 A-Musis incipiam, Apollineque, Joveque.
Ex Musis enim, et longe-jaculante Apolline,
viri cantores sunt super terram et citharædi;
ex Jove autem, reges: is vero felix, quemcunque Musæ
5 diligunt; suavis ei ab ore fluit vox.

Salvete, liberi Jovis, et meo honorem-date cantui;

atque ego vestrumque et alius meminero cantionis.

XXV. IN BACCHUM.

1 Hedera-coronatum Bacchum, altisonum, incipio canere,
Jovis ac Semeles inclytæ præclarum filium;
quem alebant pulcris-comis Nymphæ, a patre rege
susceptum sinubus, et sedulo nutriebant,
5 Nysæ in vallibus: is autem crescebat patris voluntate
antro in fragranti, in-numero-habitus immortalium.
At postquam hunc deæ celebratissimum aluerant,
tunc itabat per silvosos recessus,
hedera et lauro coronatus; simulque sequebantur
10 Nymphæ; ipse vero dux-erat: strepitusque tenebat immensam silvam.

Et tu quidem sic salve, uvis-abundans o Bacche;
da autem nos gaudentes ad horas rursus ut-veniamus,
ex horis vero inde in multos annos.

XXVI. IN EUNDEM.

***

1 alii enim in-Dracano te, alii vero in Icaro ventosa
dicunt, alii in Naxo, Jovis soboles, Insute *Jovis femori*,
alii te ad Alpheum flumen vorticosum
utero-conceptum Semelen peperisse Jovi fulmine-gaudenti,
5 alii vero in Thebis, rex, te dicunt natum-esse;
mentientes. Te vero genuit pater hominumque deûmque,
procul ab hominibus, latens candidis-ulnis Junonem.
Est vero aliqua Nysa, summus mons, florens silva,
longe a-Phœnice, prope Ægypti (*Nili*) fluenta,
10 atque ei statuent simulacra multa in templis.
Ut vero hæc tria *sunt*, *sic* tibi omnino tertio-quoque-anno usque
homines facient eximias hecatombas.

Dixit, et cyaneis superciliis annuit Saturnius:
divinæ autem comæ concutiebantur regis
15 de capite immortalis; magnumque tremefecit Olympum.

Sic fatus, annuit capite consiliorum-auctor Jupiter.

Sis-propitius, Iraphiota, mulieribus-furorem incutiens; ac te poetæ
celebramus incipientes finientesque; neque ullo-modo licet,
tui oblitum, suavis meminisse cantus.

20 Et tu quidem ita salve, Bacche Iraphiota,
cum matre Semele, quam vocant Thyonen.

XXVII. IN DIANAM.

1 Dianam cano aurea-sagitta-insignem, tumultuosam,
virginem venerandam, cervos-ferientem, sagittis-gaudentem,
germanam-sororem aureo-ense-insignis Apollinis:
quæ per montes umbrosos, et cacumina ventosa,
5 venatione oblectans-se, totum-aureum arcum tendit,
emittens luctuosa tela; tremunt autem vertices
altorum montium; sonatque insuper umbrosa silva
graviter a clangore ferarum; horret vero terra,
pontusque piscosus; ea autem validum cor habens,
10 circumquaque se-vertit, ferarum perdens genus.
Ac postquam oblectata-est ferarum-speculatrix Sagittis-gaudens,
exhilaravitque animum, laxato flexili arcu,
vadit in magnam domum fratris cari,
Phœbi Apollinis, Delphorum ad opulentum populum,

15 Musarum et Gratiarum pulcrum chorum instauratura.
Ibi postquam-suspendit flexilem arcum et sagittas,
præcedit, venustum circa corpus ornatum habens,
exordiens choros: illæ autem divinam vocem emittentes
20 celebrant Latonam pulcram-talis, ut peperit liberos
immortalium consilioque et operibus longe optimos.

Salvete, liberi Jovis et Latonæ comis-pulcræ:
verum ego vestrumque et alius meminero cantionis.

XXVIII. IN MINERVAM.

1 Palladem Minervam, illustrem deam, incipio canere,
cæsiis-oculis, multi-consilii, immite cor habentem,
virginem venerandam, patronam-urbium, robustam,
Tritoniam; quam ipse (*solus*) genuit providus Jupiter
5 augusto ex capite, bellica arma habentem,
aurea, splendentia; veneratio autem tenebat omnes videntes
immortales. Ea vero ante Jovem ægidem-tenentem
impetuose exsiliit ab immortalis capite,
vibrans acutam hastam; magnus autem concutiebatur Olympus
10 graviter sub impetu Cæsiæ: circum vero terra
horrendum resonuit: commotusque-est inde pontus,
undis purpureis conturbatus; constitit autem salum
repente; stitit vero Hyperionis præclarus filius
equos celeripedes longo tempore, donec puella
15 demisit-sibi ab immortalibus humeris divina arma,
Pallas Minerva; gavisus-est autem providus Jupiter.

Et tu quidem sic salve, Jovis nata ægidem-tenentis;^[TR1]
verum ego et tui et alius meminero cantionis.

[TR1] "agidem-tenentis" → "ægidem-tenentis"

XXIX. IN VESTAM ET MERCURIUM.

1 Vesta, quæ omnium in ædibus altis
immortaliumque deorum, et humi vadentium hominum
sedem sempiternam sortita-es, antiquum honorem,
pulcrum habens munus et honorem: non enim sine te
5 convivia *sunt* mortalibus, ubi non primæ postremæque
Vestæ incipiens libat *quisque* dulce vinum.
Et tu mihi, Argicida, Jovis et Majæ fili,
nuntie beatorum, auream-virgam-gestans, dator bonorum:
habitatis domos pulcras, cara mentibus invicem
10 propitius auxiliare, cum venerandaque caraque
Vesta. Ambo enim terrestrium hominum
scientes opera pulcra, menteque comites-estis et pubertate.

Salve, Saturni filia, tuque et auream-virgam-gestans Mercurius:
verum ego vestrumque et alius meminero cantionis.

XXX. IN TERRAM MATREM OMNIUM.

1 Terram omnium-matrem canam, bene-fundatam,
antiquissimam, quæ alit super solo omnia, quæcumque sunt;
et quæcumque solum divinum permeant, et quæcumque pontum,
et quæcumque volant, hæc aluntur ex te *ortis* divitiis.
5 Ex te vero beati-filiis et-fructibus sunt *homines*,
veneranda: penes te autem est dare vitam et auferre
mortalibus hominibus. Ille vero *est* felix, quem tu animo
lubens honoraveris: ei copiosa omnia adsunt.

10 Onustum-est quidem ipsis arvum alium, ac per agros
jumentis abundat; domus autem impletur bonis:
ipsi vero bonis-legibus per urbem pulcris-abundantem-mulieribus
regnant, felicitasque multa et divitiæ sequuntur;
filii vero lætitia recens-florente gloriantur,
15 virgunculæque choris festivis læto animo
ludentes, persultant flores molles herbæ, *eorum*
quos tu honoraveris, venerabilis dea, copiosa diva.

Salve, deorum mater, uxor Cœli stelliferi;
lubensque pro cantu victum animo-gratum præbe:
verum ego et tui et alius meminero cantionis.

XXXI. IN SOLEM.

1 Solem celebrare rursus, Jovis nata, incipe, Musa,
Calliope, lucentem, quem Euryphaessa magnis-oculis
peperit Terræ filio et Cœli stellati.
Duxit enim Euryphaessam inclytam Hyperion,
5 germanam-sororem, quæ ei peperit pulcros liberos,
Auroramque roseis-cubitis, et pulcris-comis Lunam,
Solemque indefessum, assimilem immortalibus diis;
qui lucet mortalibus, et immortalibus diis,
equis invectus: horrendum vero is tuetur oculis
10 aurea e galea; clarique radii ab ipso
splendidum nitent; ad temporaque genæ
claræ a capite venustam tenent faciem
longe-lucentem; pulcerque circa corpus fulget vestitus,
textura-tenui, flatu ventorum: subtus autem masculi equi
15 ubi ille quum-stiterit aureo-jugo currum et equos,
vespertinus mittat per cœlum in-Oceanum.

Salve, rex, lubens autem victum animo-gratum præbe:
a te vero exorsus celebrabo articulate-loquentium genus virorum
semideorum, quorum opera dii mortalibus ostenderunt.

XXXII. IN LUNAM.

1 Lunam canere patulam-alis (*volantem*) aggredimini, Musæ,
suaviloquæ filiæ Saturnii Jovis, peritæ cantus;
ex qua splendor terram involvit a-cœlo-ostensus,
capite ab immortalis; multusque decor suboritur
5 splendoris fulgentis; nitetque tenebrosus aer
aurea a corona; radii autem in-aere-versantur,
quando ab Oceano, quum-laverit corpus pulcrum,
vestes induta longe-lucentes divina Luna,
ubi-junxit equos ardua-cervice, fulgidos,
10 rapide ulterius agitavit pulcre-jubatos equos,
vespertina, in-medio-mense, quando plenus-est magnus globus,
splendidissimique radii tunc augescentis sunt
cœlitus; signum autem mortalibus et indicium est.
Cum-hac olim Saturnius mixtus-est amore et concubitu:
15 hæc vero gravida-facta, Pandiam peperit filiam,
conspicuum formam habentem inter immortales deos.

Salve, regina, dea candidis-ulnis, divina Luna,
benevola, pulcris-comis; a-te autem incipiens, laudes virorum
canam semideorum, quorum celebrant opera cantores,
20 Musarum ministri, ab oribus amabilibus.

XXXIII. IN DIOSCUROS.

1 De Dioscuris volubilibus-oculis-præditæ dicite Musæ,
Tyndaridis, Ledæ pulchræ-talis præclaris filiis,
Castoreque equûm-domitore, et irreprehenso Polluce;
quos sub Taygeti vertice, montis magni,
5 mixta in amore cum-nubes-cogente Saturnio
servatores peperit filios terrestrium hominum,
velociumque navium, quando sæviant procellæ
hiemales per pontum implacabilem; ii vero e navibus
supplices vocant Jovis pueros magni,
10 agnis *mactatis* albis, fastigia ubi-conscenderint
puppis; eam autem ventusque magnus et unda maris
fecere submersam: hi vero repente apparuerunt
fuscis alis per ætherem properantes,
statim autem gravium ventorum cessare-fecerunt procellas,
15 fluctusque straverunt albi maris in pelago
nautis, signa bona laboris *navigandi* ipsis; illi autem conspicati
gavisi-sunt, cessaruntque ab-ærumnoso labore.

Salvete, Tyndaridæ, velocium vectores equorum:
verum ego vestrûm et alius meminero cantionis.

EPIGRAMMATA.

I. AD NEOTICHENSES.

Reveremini hospitalium-munerum indigum et tecti,
qui urbem altam, Cymes pulcram puellam (*coloniam*),
habitatis, Sædenes radicem extremam alte-comantis,
divinam bibentes aquam sacri fluminis,
Hermi vorticosi, quem immortalis genuit Jupiter.

II. CYMEN REVERSURUS.

Mox pedes me referant ad verecundorum urbem virorum:
horum etenim animus benignus *est* et prudentia eximia.

III. IN MIDAM.

1 Ænea virgo sum, Midæque in sepulcro posita-sum.
Quoad et aqua fluet, et altæ arbores virescent,
solque oriens lucebit, splendidaque luna,
et fluvii labentur, æstuabitque mare:
5 hoc-ipso in-loco manens, lacrimoso in tumulo,
narrabo prætereuntibus, Midas quod hic sepultus-est.

IV. AD CYMÆOS.

1 Cui me fato fecit pater Jupiter ut-inciderem,
infantem venerandæ in genibus matris *me* nutriens!
quam olim munierunt consilio Jovis ægidem-tenentis
populi Phriconis, velocium vectores equorum,
5 fortes, devorantis ignis *simili* cernentes Marte,
Æoliam Smyrnam, mari-vicinam, ponto-concussam,
per quam pellucida labitur aqua sacri Meletis.

Inde profectæ filiæ Jovis, pulcræ puellæ
volebant celebrare sacram terram et civitatem virorum:
10 at illi repudiabant divinam vocem, loquelam cantus,
præ dementia. Horum quidem perpessus aliquis cogitet rursus,
quod ipsis opprobrio meam molitus-est malam-sortem.
Fortunam autem ego, quam mihi deus destinavit nascenti,
sustinebo, negata *mihi* ferens forti animo;
15 nec-vero omnino mea cara membra manere sacris in viis
Cymes cupiunt, magnus tamen me animus impellit
populum ad externum ire, debilis licet sim.

V. AD THESTORIDEN.

Thestoride, mortalibus quum-multa-sint obscura,
nihil tamen obscurius est *ipsa* mente mortalium.

VI. NEPTUNO.

1 Audi, Neptune validissime, terræ-concussor,
lato imperans ac divino Heliconi:
da auram secundam, et felicem reditum videre
nautis, qui navis deductores ac gubernatores sunt.
5 Da vero *etiam* ad radices præcipitis Mimantis
me venientem, verecundis hominibus et justis incidere:
virumque *eum* ulciscar, qui meam mentem decipiens
læserit Jovem hospitem, hospitemque mensam.

VII. IN URBEM ERYTHRÆAM.

Veneranda terra, munifica, largitrix suavium divitiarum,
ut tu aliis quidem hominibus profunda (*fertilis*) contigisti,
aliis autem sterilis et aspera, quibus *quidem* irasceris.

VIII. AD NAUTAS.

Nautæ marivagi, invisæ similes Noxæ,
timidis mergis male-æmulam vitam habentes,
reveremini hospitalis Jovis numen, alte-dominantis:
gravis enim *est* ultio hospitalis Jovis quisquis *eum* læserit.

IX. AD EOSDEM.

Vos, o hospites, ventus corripuit adversus veniens:
sed etiam nunc *me* recipite, et navigatio erit vobis.

X. IN PICEAM.

Alia quædam te, picea, *arbor* meliorem fructum fundit
Idæ in verticibus cum-multis vallibus, ventosæ.
Ibi ferrum Martis terrestribus hominibus
erit, quum primum eam Cebrenii viri tenebunt.

XI. AD GLAUCUM CAPRARIUM.

Glauce, pecudum curator, dictum aliquod tibi in animo ponam:
primum canibus *memento* victum ad aulæ januas
dare: sic enim satius *est*. Nam is (*canis*) et primus audit
hominem accedentem, et in septa bestiam intrantem.

XII. IN SACERDOTE IN SAMO.

Audi me precantem, juvenes-alens *Apollo*, da autem mulierem
hanc juvenum renuere amores et lectum:
verum ea delectetur cum-canis senibus,
quorum vigor fractus-est, animus tamen appetit.

XIII. IN DOMUM TRIBULIUM.

1 Viri quidem decus *sunt* liberi, urbis autem turrets,
equi porro campi ornatus, et naves, maris:
divitiæ vero exornant domum: sed augusti *sunt* reges,
quum-sedent in foro, decus civibus spectatu;
5 lucente vero igne augustior *est* domus aspectu.
[die hiberno, quando nives-fundit Saturnius.]

XIV. CAMINUS SIVE TESTA.

1 Si mihi dabitur mercedem, canam, o figuli:
huc-ades, age, Minerva, et tuere manu caminum:
pulcre autem incalescant pocula,^[TR1] et omnia canistra,
torreanturque pulcre, et magno pretio potiantur,
5 multa quidem in foro vendita, multa autem in-viis,
multumque lucrentur *ipsi*: nobis vero *contingat*, ut iis cantemus.
At si ad impudentiam versi mendacia concinnetis,
tum vero convocabo fornaci vastatores,
Syntriba pariter Smaragumque, et Asbetum, et Sabacten,
10 Omodamumque, qui huic arti mala plurima afferat.
Vasta igni porticum et domos; unaque caminus
totus conteratur, testis multum plorantibus.
Ut malæ equinæ crepant, *sic* crepet caminus,
omnis intra se testas comminuens.
15 Huc-ades et Solis filia, venenis-dives Circe,
dira venena sparge, ac perde ipsosque et opera *eorum*.
Huc et *tu*, Chiron, ducito multos Centauros,
quique Herculis manus effugerunt, quique perierunt:
male tundant hæc opera, concidatque caminus,
20 ipsi autem plorantes videant facta mala:
ego vero lætabor conspiciens ipsorum infelicem artem.
Qui autem se-inclinaverit *in fornacem inspecturus*, igne hujus tota facies
aduratur, ut omnes discant recta facere.

XV. IRESIONE.

1 Domum adivimus viri opulenti,
qui multum potest, multumque superbit dives usque.
Ipsæ patescite, fores: divitiæ enim intrabunt
multæ, cumque divitiis etiam lætitia florens,
5 et pax bona: omnia autem vasa plena fiant,
ac turgida semper in mactram irrepit maza.
[Nunc quidem hordeacam pulcram sesamussam....]
Filius autem uxor carpento vehetur vobis,
mulique portabunt *eam* veloces ad hanc domum;
10 ipsa vero telam texat electro insistens.

Redibo tibi, redibo quotannis, ut hirundo.
Sto in vestibulo, nuda pedibus: verum affer cito.

.....
Quod si quid dederis, *bene est*; sin minus, non stabimus:
non enim cohabitatum huc venimus.

XVI. PISCATORIBUS.

HOMERUS.

Viri ex Arcadia piscatores, num habemus aliquid?

PISCATORES.

Quaecunque cepimus, relinquimus; quæ non cepimus, auferimus.

HOMERUS.

Talium enim parentum e sanguine prognati-estis,
nec agris-divitum, nec pecorum greges pascentium.

IN HOMERI SEPULCRUM.

Hic sacrum caput terra abscondit,
virorum heroum cantorem, divinum Homerum.

EX MARGITE.

Multa sciebat opera, sed male sciebat omnia.

Plato, *Alcib.* II, p. 147, B.

Hunc neque fossorem dii fecerant, neque aratorem;
neque in-alia ulla-re institutum; sed omni carebat arte.

Clem. Al. *Strom.* I, p. 281.

Musarum famulus et longe-jaculantis Apollinis.

Schol. Aristoph. Pac. 914.

[TR1] "popula" → "pocula" (according to an 1853-edition)

FINIS.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK HOMERI CARMINA ET CYCLI EPICI RELIQUIÆ. PARS TERTIA: HYMNI ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.